

13.00-14.30

- Missä lasten ja nuorten mielenterveyttä tuetaan? -mielenterveyden tuesta ja hoidon porrastusta
- Mistä koulua käymättömyys voisi johtua? Lapsen kehitystä tukevat ja vaarantavat tekijät. Ymmärrystä lapsen taustoihin?
- Miten puuttua? Apuvälineitä.
- Moniammatillinen työote avuksi? Kenen kanssa jakaa huolta? Yhteinen vastuu? Esimerkki lapsi.
- **Keskustelua lopuksi. Mieti kysymyksiä matkan varrella, kirjoita viestikenttään ajatuksia...**

Kannattaa kurkistaa

- <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/kouluysteiso>
- <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/masentunut-oppilas-tarvitsee-tukea-oppiakseen>
- <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/ahdistus/ahdistuneen-oppilaan-tukeminen>
- <https://koulu.toimintakykyarvio.fi/>

Tunnistettut haasteet meillä Kymenlaaksossa

Syntyvyys on ollut laskusuuntainen, mutta tuen tarvitsijoita paljon.

Maahanmuuttoa on paljon. Päihteiden käyttö alueen ongelma.

Sijoitettuja lapsia on paljon, lastensuojelun tarvetta ja ylipäättään erityistuen tarvetta on paljon.

Olemme valtakunnan ykkösiä lastensuojelun ja lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian tarpeessa, paljon yhteisasiakkaita.

Hoitovelkaa on kertynyt. Toimintamalleja jouduttiin muuttamaan koronan takia.

Lasten ja nuorten mielenterveyshaasteet tulevat viiveellä- vaikeita ongelmia- ahdistus, masennus, itsetuho.

Ammattilaisista pulaa. KELA:n terapiaa jonotetaan esim puh.ter osalta vuosia...

Hoitoon pääsy 14vrk myös lasten ja nuorten perustason palveluissa- työryhmät miettimään miten ratkaistaan

Ratkaisuja koko ajan kehitetty: Oikea-aikaisia, kevyempiä palveluja pyritty vahvistamaan:

esim. nuorten matalan ja kehityksellisten palveluja, näin erikoissairaanhoidon ei tulisi kuormitusta tai lievät ongelmat olisi mahdollista hoitaa aiemmin.

Henkilöstöorganisaatio

Hyvinvointialuejohtaja,
Harri Hagman (vt.)

Johdon assistentti

Hoitotyön johto
Johtajaylihoitaja,
Mari Kuusisto

**Terveyden ja
sairaanhoidon palvelut**
Toimialajohtaja (Johtajaylilääkäri),
Marja-Liisa Mäntymaa

Akuuttipalvelu (ensihoido ja
päivystys)

Perusterveydenhuollon vastaanotto-
palvelut (sote-keskuspalvelut)

Suunterveydenhuolto

Perhekeskuksen terveystyö

Perusterveydenhuollon
osastopalvelut

Psykiatriset ja päihdepalvelut

Kuntoutuspalvelut

Operatiiviset palvelut

Medisiiniset palvelut

Sosiaalipalvelut
Toimialajohtaja
(Sosiaalipalvelujohtaja), Anu
Salonen

Sosiaalihuollon asiakasneuvonta
ja yhteiset palvelut

Lasten, nuorten ja perheiden
sosiaali- ja perhekeskuspalvelut

Aikuisten sosiaalipalvelut

Ikäihmisten sosiaalipalvelut

Kotihoito ja kotihoidon
tukipalvelut

Asumispalvelut

Vammaispalvelut

Pelastustoimi
Toimialajohtaja
(Pelastusjohtaja),
Juhani Carlson

Turvallisuuspalvelut

Pelastuspalvelut

Pelastustoimen
kehittämis- ja
tukipalvelut

Konsernipalvelut
Toimialajohtaja, Ismo Korhonen

Hallintopalvelut

Talouspalvelut

HR-palvelut

Riskienhallinta

Viestintäpalvelut

Strategia- ja integraatiopalvelut
Toimialajohtaja, ota, Lauri Lehto

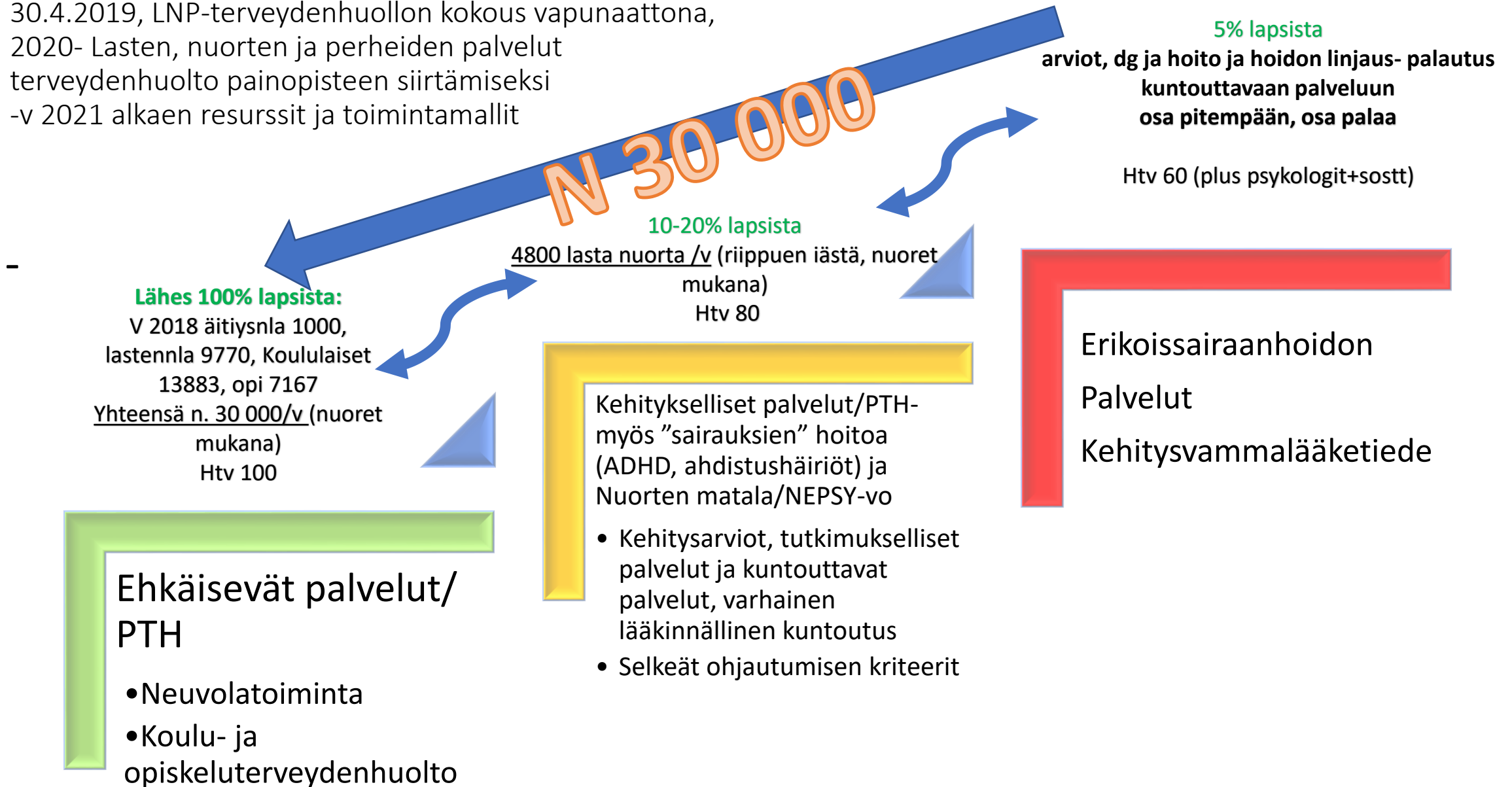
Integraatiopalvelut

Kehittämispalvelut

Tietohallintopalvelut

HRD-palvelut

30.4.2019, LNP-terveydenhuollon kokous vapunaattona,
2020- Lasten, nuorten ja perheiden palvelut
terveydenhuolto painopisteen siirtämiseksi
-v 2021 alkaen resurssit ja toimintamallit

Perhekeskuksen terveystalvveluihin kuuluvat

Neuvola, koulu- ja opiskeluterveyden huolto, yl Eija Puhalainen+pe:t

Lasten kehityksellisten palvelujen vastaanotto (NEPSY, lapsen kehitykselliset asiat sekä lievät ja keskivaikeat MT-pulmat), yl Jutta Raita +pe:t

Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut, yl Seija Halme +pe:t (=Nuorten Matalassa tiiviinä pakettina sos.palvelut

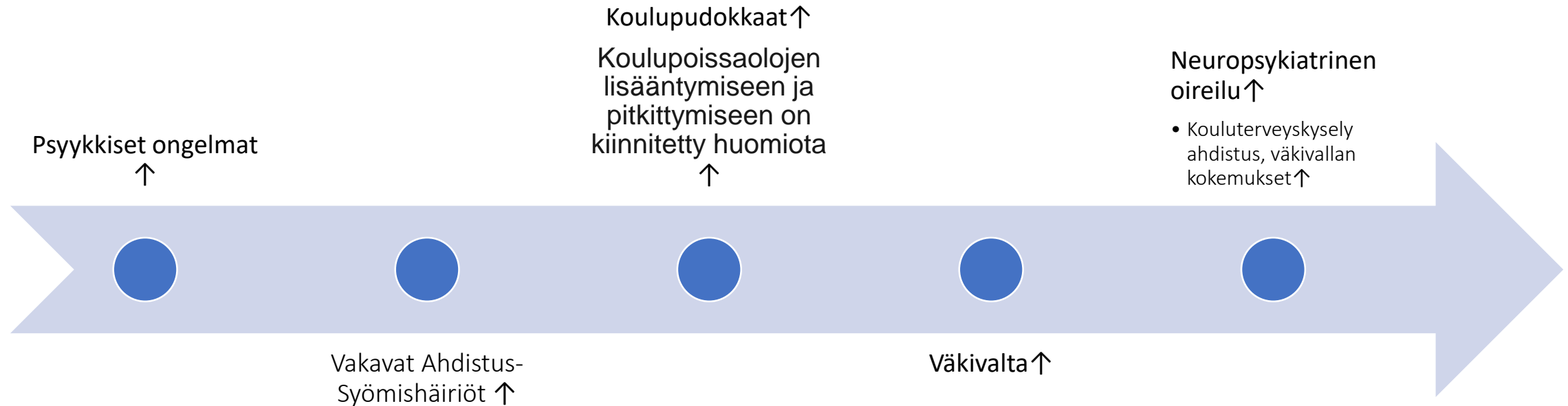
Lasten ja nuorten kuntoutus (fysio, toiminta, pe:t), Puheterapia (johtava puheterapeutti Heidi Nurminen (yl paikka v. 2024)

Lastenpsykiatria yl Mia Tapiola+ pe

Kehitysvammalääketieteen pkl 1.1.2024 yl Mikaela Blomqvist-Lyytikäinen+pe

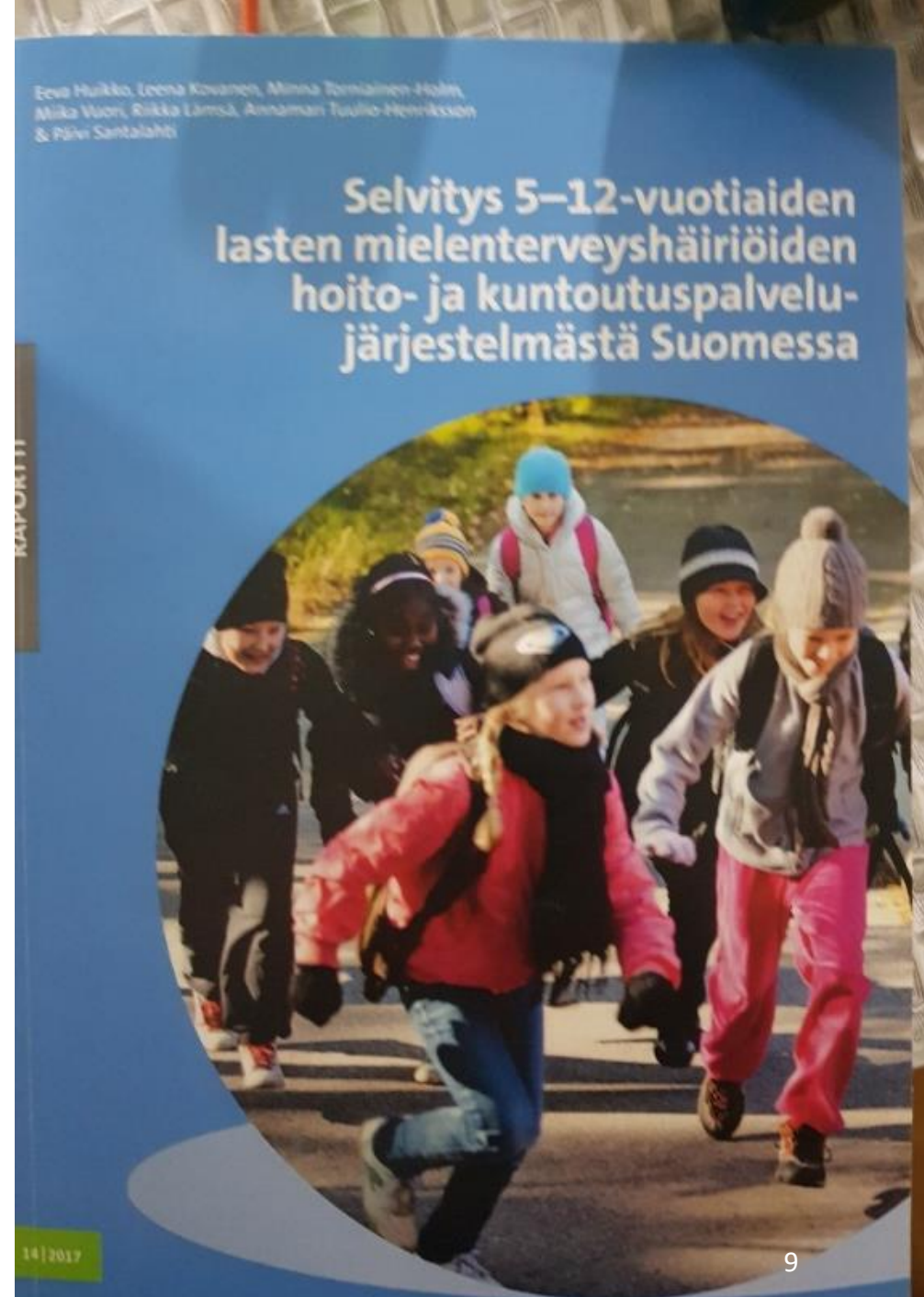
- Palvelut yhtenäisesti kuvattu koko hyvinvointialueella
 - Perhekeskuksen toimintoja vahvistettu
 - **Toimintaan liittyvät tiivisti sos.palvelut perhekeskusajatuksella** (esim perheneuvola, perhetyö jne) sekä kolmannen sektorin että kuntien toimintaan liittyvät palvelut.
- Palvelua toteutetaan sekä omana toimintana, mutta esim ostopalveluterapioiden kautta

Korona-epidemian vaikutus lapsiin ja nuoriin- vakavat mielenterveyden häiriöt lisääntyivät

Miten lasten ja nuorten mielenterveyttä tuetaan ?

- STM:n kiirettömän hoidon kriteerit painottavat lievien ja keskivaikeiden mielenterveyden häiriöiden hoitoa perustasolla- Tutkimus Eeva Huikko et al – suunnitelmallisuutta tarvitaan tekemiseen
- Erikoissairaanhoidossa lastenpsykiatrialla yleisimpiä diagnooseja ovat:
 - ADHD liitännäisoireineen, puheentuoton häiriöt, motoriikan ja säätelyn häiriöt, käytöshäiriöt, uhmakkuus ja tunteiden säätelyn ja ahdistushäiriöt, autismikirjonhäiriöt, oppimisvaikeudet
- Lastenpsykiatrialla vaikeasti oireilevien lasten määrä kasvanut- ylipäätään mielenterveysoireita lapsilla ja nuorilla on enemmän

Mitä perhekeskuksenterveyspalvelut tarjoavat

Tutkimuksia ja
diagnooseja

Yhteistyöverkostoja

Terveyden ylläpitoa ja
tukea

Sairauden hoito

Vanhemmuudesta
keskustelua

Psykoterapiaa (oma/KELA)

Toimintaterapiaa

Puheterapiaa

Fysioterapiaa

Psykofyysistä fysioterapiaa

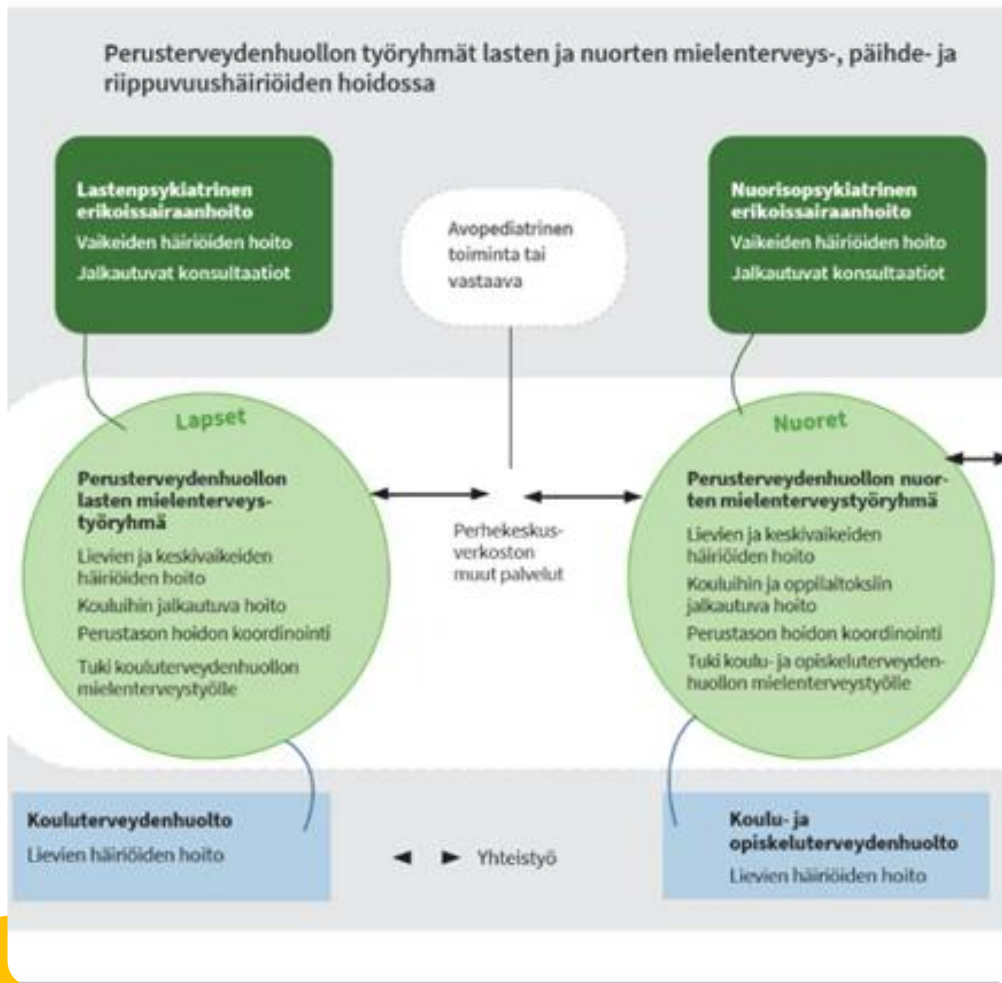
Konsultointia
(ravitsemusterapia,
lastenneurologia,
lastentaudit)

Lyhyt interventioita ja
lyhyitä hoitoja(IPC, COOL
KIDS, STRATEGIAOHJAUS)

Psykoedukaatiota

Määrämittaista
perheohjausta (dialoginen
perheohjaus)

Lääkitystä, lausuntoja...

Tavoitteena on painopisteen siirto ja verkostotyön vahvistaminen- "pois pois lähettämisen- kulttuurista"

- Perusterveyden huollon osuus- lievät ja keskivaikeat mt-pulmat
- Kouluihin jalkautuva työ
- Perustason hoidon koordinointi
- Tuki koulun mielenterveystyölle
- THL:n Aalto-Setälä et al

Perhekeskusmallin kehittäminen alkanut Kymenlaaksossa va ja jatkuu edelleen

Kymenlaakson sähköinen perhekeskus [Etusivu - Kymenlaakson perhekeskus](#)

- Palvelupolut [Etusivu - Kymenlaakson perhekeskus](#)
- Lapsen mielenterveyden tuen polku, NEPSY-polku

Maakunnalliset LAPE-yhteistyökoukukset

- **jatkuneet koko ajan ja teemapäiviä esim lasten ja nuorten väkivalta, kohtaaminen, kouluterveyskyselyjen pohjalta ymmärryksen ja toimien pohtiminen alueella...**

Yhteisiä koulutuksia koulupolun tukemiseksi (esim konsultoiva sairaalaopetus).

Mallit koulupsykologien ja kuraattorien kanssa hyvällä vauhdilla kehittymässä.

Maksuton raskauden ehkäisy alle 25 vuotiaille vuodesta 2022

Fyysiset laajat perhekeskukset ja useita perhekeskuksia lähipalvelumallilla

STM:n kehittämishankkeiden kautta yhteys hankkeesta palveluihin:

- varhaiset interventiot ja ohjattu omahoito terveydenhoitajien kautta
- kuntoutuksen kehittäminen (jonot purettu fysio- ja toimintaterapiaan, ryhmät ja kriteerit)
- puheterapia jalkautuu varhaiskasvatukseen (varhaisen puheentuoton tuki VEO:t tukena)
- ryhmät: cool kids, strategiaohjaus, Ihmeelliset vuodet
- digitaaliset esitietokaavakkeet, interventionavigaattori jne
- Chatit ja digikehittäminen), Odottavien olohuone yhdessä E-K:n kanssa

Esim. Opiskeluterveydenhuollon Terkkari-chat ja kuraattorien ja psykologien digiajanvaraus käynnistyivät tammikuussa 2024....

- Kymenlaaksossa nuorten toiveita digitaalisten palveluiden käytöstä on kuultu.
- Opiskeluhoollon palvelujen ammattilaiset ovat opiskelijoiden tavoitettavissa jatkossa myös digitaalisten palveluiden kautta.
- **Opiskeluterveydenhuollon Terkkari-chat on opiskelijoille matalan kynnyksen kanava ottaa yhteyttä terveydenhoitajaan.**
- Opiskelijoilla on jatkossa mahdollisuus varata aika digipalvelun kautta psykologille tai kuraattorille ensikäynnin lähi- tai etävastaanotolle.
- Lue lisää: [Opiskeluterveydenhuollon Terkkari-chat ja opiskeluhoollon digitaalinen ajanvaraus avautuivat \(sharepoint.com\)](#)

Perustason mielenterveys- palvelut kunnissa

Erikoissairaanhoido (avohoito ja osastohoito)

Mielenterveyden tuki
hyvinvointialueella ja
kunnissa

Terveyspalvelut

- Perusterveydenhuolto
(neuvolapalvelut,
kouluterveydenhuolto,
vastaanotto toiminta)

Sosiaalipalvelut

- Sosiaalihuollon mukaiset palvelut
(esim. perheneuvola)
- Lastensuojelu
(mukaan lukien ehkäisevä
lastensuojelu)

Varhaiskasvatus ja opetus

- Opiskeluhoito
(mm. kuraattori- ja psykologipalvelut)
- Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tukitoimet
(mm. erityisopetus)

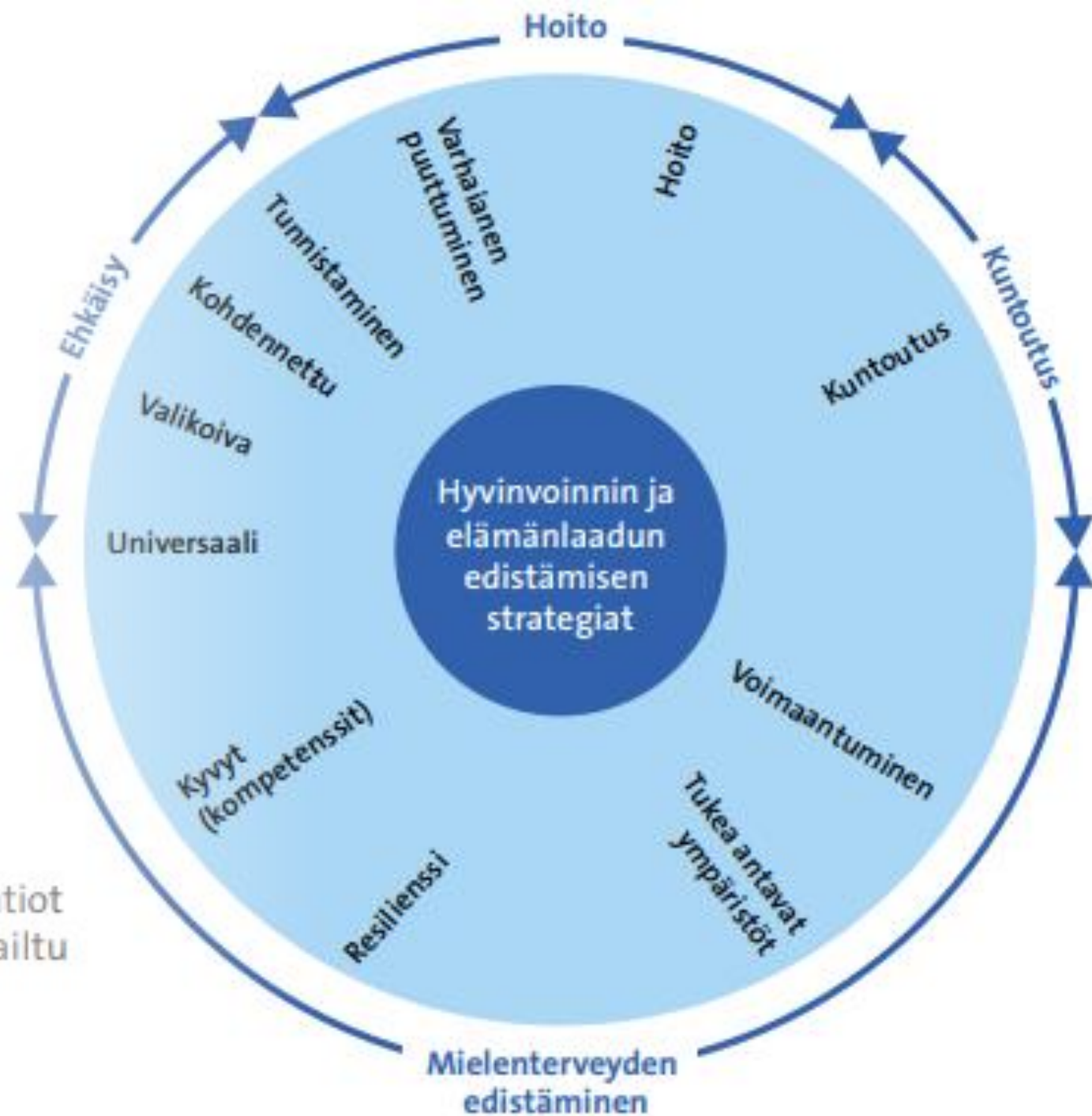
Perhekeskus

(perustason ja erityis-
tason verkostomainen
yhteistyörakenne,
toimintaan osallistuvat
myös järjestöt,
seurakunnat ja
vapaaehtoiset)

• Lapsiperheiden tuki on yhteinen
asia, riippumatta ollaanko
kunnassa vai hyvinvointialueella.

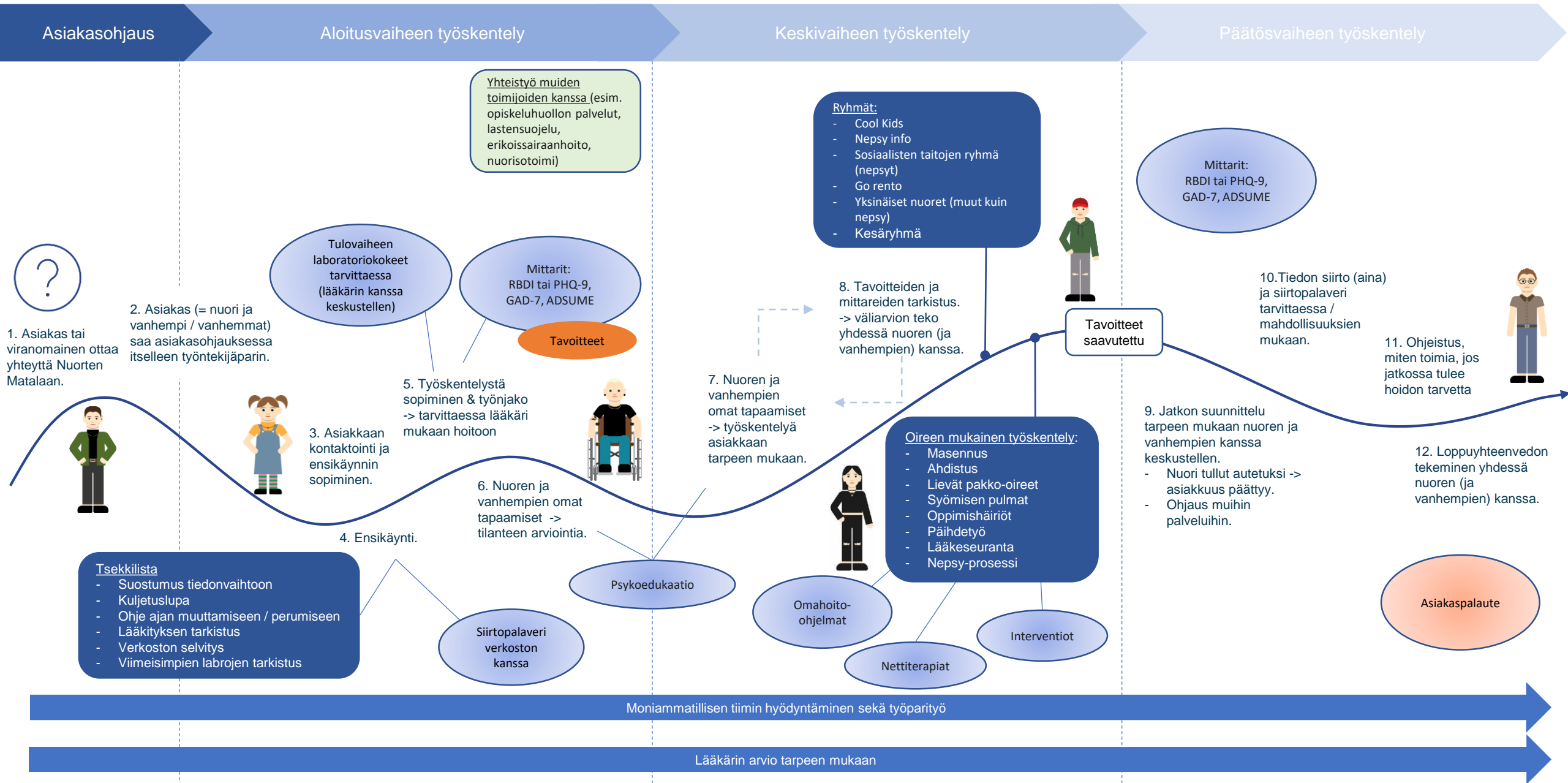
• Tärkeintä olisi että
ammattilainen tietää oman
tehtävänsä suhteessa muihin ja
osaa olla tarvittaessa yhteydessä.

Mielenterveyttä edistetään monella tavalla

1.2.
terveysinterventiot
ennettu ja mukailtu
(2001).

ESIM: Kymenlaakson HVA, Nuorten Matalan terveystalvaeluiden palvelupolku

Esim. Kehityksellisten palvelujen vastaanotto: Kenelle?

- Palvelee alle 13-vuotiaita lapsia perheineen.
- Vastaanotolla selvitetään/tutkitaan ja tarvittaessa diagnosoidaan kehitykseen ja psykososiaaliseen terveyteen liittyviä haasteita, tehdään jatkotutkimustarpeen arvioita, hoito- ja kuntoutussuunnitelmia ja laaditaan erilaisiin tukiin vaadittavia lausuntoja. 5 sairaanhoitajaa, psykologin sekä lääkärin palvelut

Keskittymisen/tarkkaavuuden/käyttäytymisen säätelyoireista kärsivät lapset aikaisintaan esikouluikässä (6v.) diagnostisiin selvittelyihin silloin kun epäillään aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriötä (ADHD)

Mielialaoireet (lievät ja keskivaikeat)
Ahdistus tai pelko-oireet
Valikoiva puhumattomuus (Ohjautuminen tiimikäsittelyn kautta)

Epäily lievistä/keskivaikeista kehityksellisistä ongelmista usealla kehityksen osa-alueella (karkea- ja hienomotoriikka, puhe ja kieli) /kognitiivisessa kehityksessä (mm. muisti, hahmottaminen)

(Nämä lapset usein ohjautuvat vastaanotolle kuntoutuksen palveluiden kautta)

LAPS-lomake ohjaamisen tukena pth-esh

1

LAPS-lomakkeen pisteet 8-15-> ohjaa kehityksellisten palveluiden vastaanotolle

2

Mikäli kokonaispistemäärä kertyy kuitenkin pääosin perheen toimintakykyä ja kuormitustekijöitä kuvaavista kysymyksistä (kysymykset 9-12), ja lapsen oireilu vaikuttaa reaktiiviselle, on ensisijaisesti harkittava perheen ohjaamista muiden erityispalveluiden piiriin (lapsiperheiden sosiaalipalvelut, perheneuvola, aikuisten mielenterveys- tai päihdepalvelut)

3

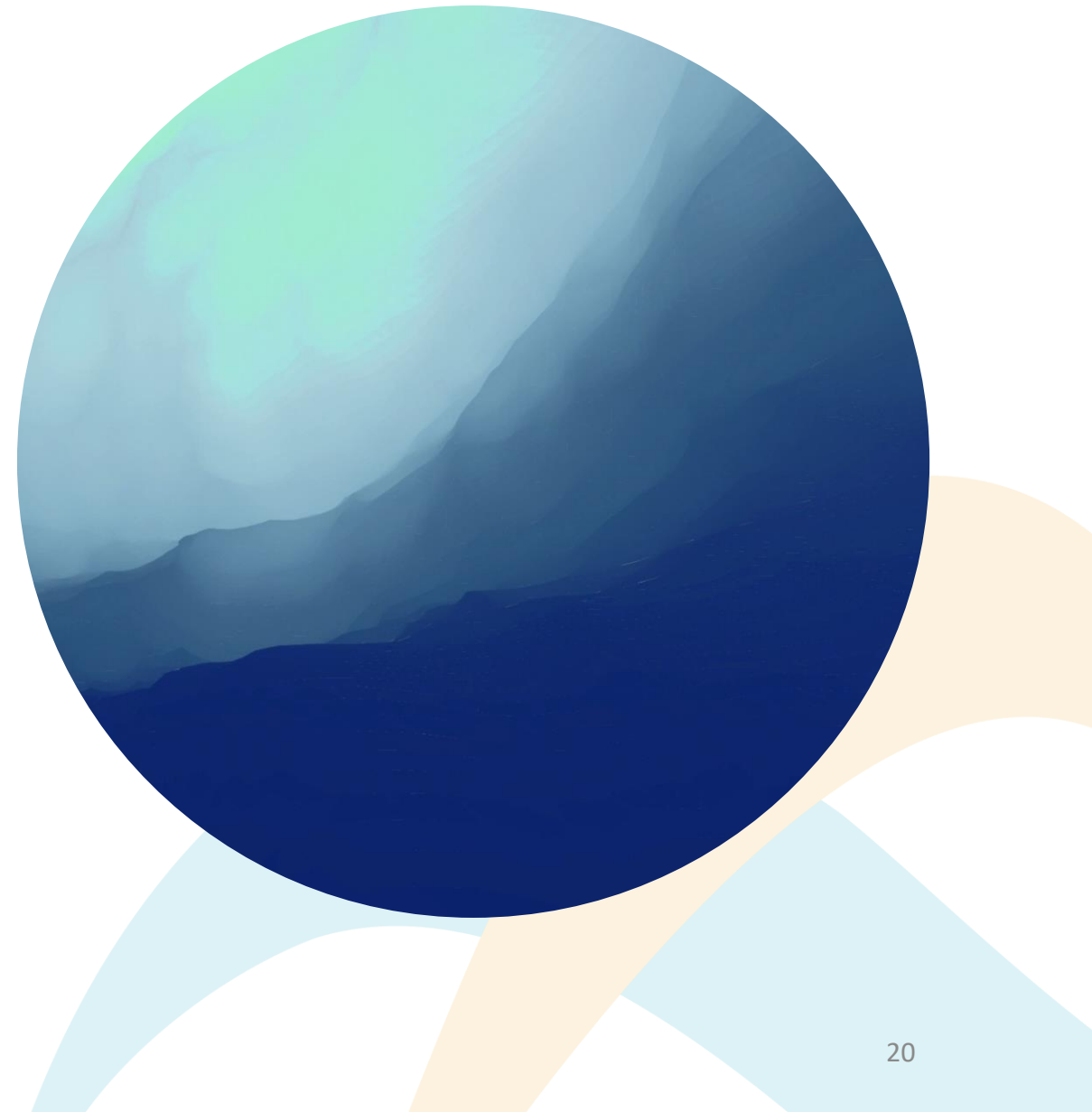
Jos LAPS-pisteet yli 15, oireet vakavia/merkittävästi toimintakykyä rajoittavia tai lapsi on itsetuhoinen, tai epäillään anoreksiaa tai bulimiaa -> lähete/konsultaatio lastenpsykiatrialle! Tarvittaessa lastenpsykiatrian konsultaatiopuhelimeen yhteys!

Esim. psykososiaalisen tuen porrastuksesta meillä

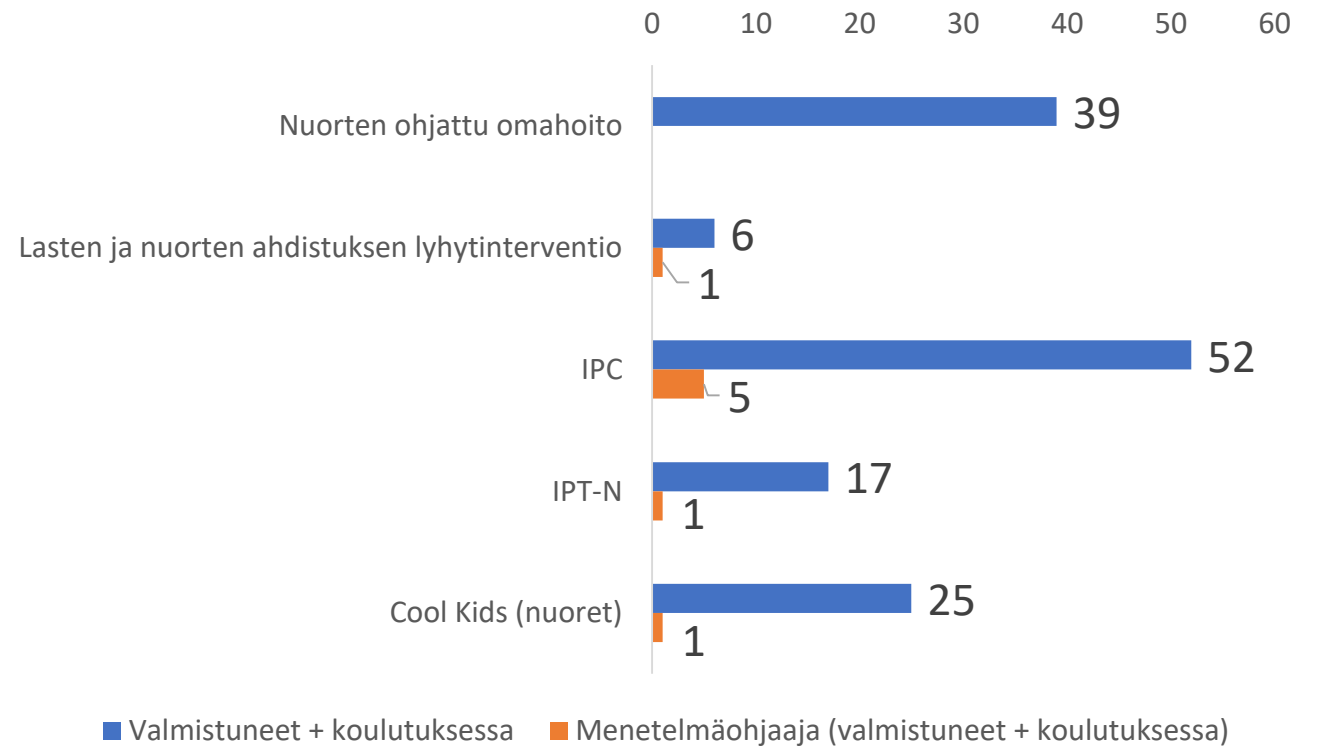
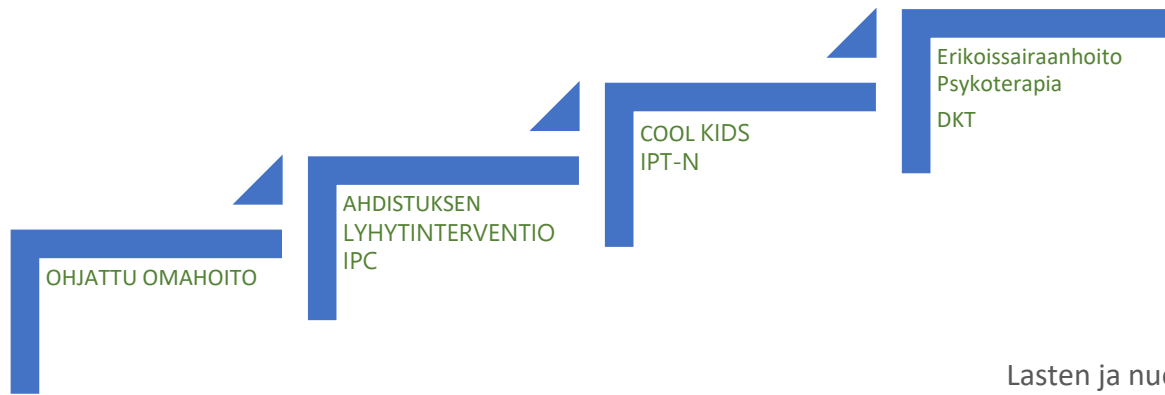

Esim. Lasten kehityksellisten palveluiden hoito- ja kuntoutusmuodot

- **Cool Kids** (Cool Kids on kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan pohjaava kaikkiin ahdistushäiriöihin suunnattu ryhmä- tai perhekohtainen menetelmä)
- **Psykoedukaatio** (esim. ADHD diagnoosin saaneiden perheille tavoitteellista tiedonjakamista)
- **Määrämittaiset lapsen ja/tai vanhempien sairaanhoitajan interventiot** (ahdistus ja masennusoireiset)
- **Dialoginen perheohjaus** (Dialoginen perheohjaus® (DFG = Dialogical Family Guidance) on koko perheen huomioiva perheinterventiomalli, jossa perheellä on mahdollisuus käydä keskusteluja ja saada henkilökohtaista ohjausta juuri heidän arjen haastaviin tilanteisiin ja kysymyksiin, joita mahdollisesti erityislapsi tuo perheeseen.)
- **Strukturoitu vanhempainohjaus**
 - Ihmeelliset vuodet (Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmät on tarkoitettu päiväkotij- ja alakouluikäisten käytöksellään oireilevien ja käytöshäiriöisten lasten vanhemmille.)
 - Vanhemmuustaito-oppi (4-12- vuotiaiden lasten vanhemmille, joiden lapsella on käyttäytymisen hallinnan vaikeutta).
- **Strategiaohjaus** (AHDH-diagnoosin saaneiden lasten vanhemmille suunnattu kurssi) Toteutus pääosin etänä.
- **Neuropsykiatrisen valmennus** (käyntien yhteydessä nepsy-ohjausta, maksusitoumuksella harkiten)
- **ADHD- lääkehoito ja seurannat** (½v. välein lääkäri ja ½v. välein hoitaja)
- **Kelan kuntoutukset** (esim. LAKU-kuntoutus, sopeutumisvalmennuskurssit)

Nuorten porrastettu psykososiaalisen tuen ja hoidon malli

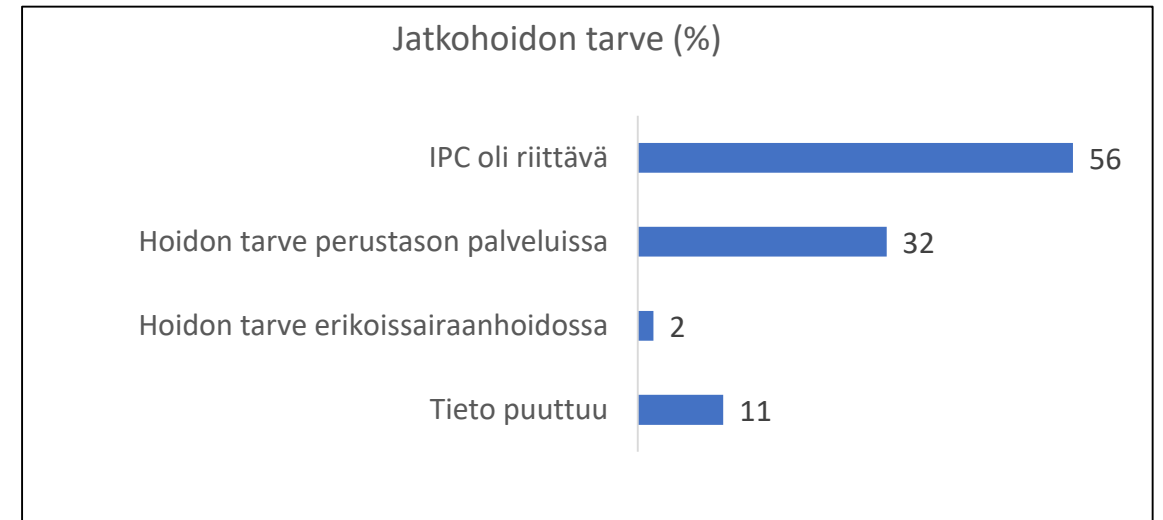
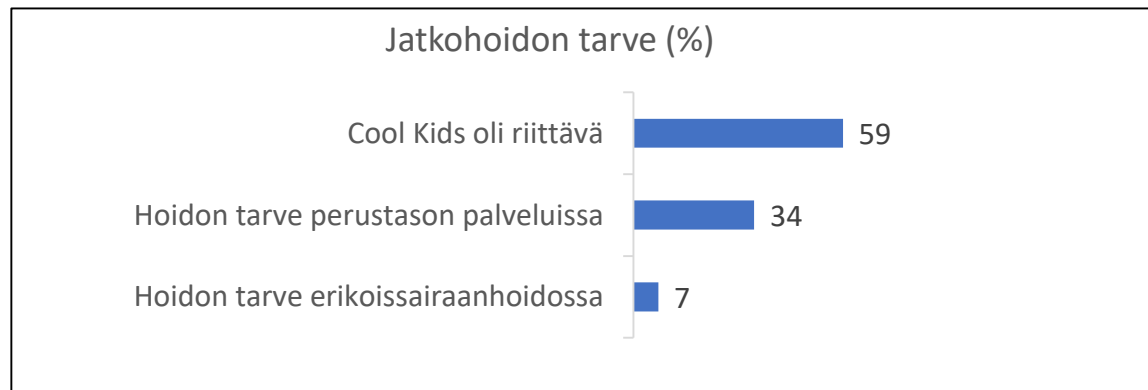
Tilastotietoa nuorten interventtioiden toteutumisesta ja vaikuttavuudesta (1.1.2021-21.9.2023)

Cool Kids (nuoret)

- Alkaneita Cool Kids –hoitoja 57
- 38 % aloitti Cool Kids –hoidon kahden viikon kuluttua suosituksesta
- **43 % ahdistusoireilu väheni merkittävästi Cool Kids -hoidon aikana**
 - 38 % luotettava toipuminen (vähintään viiden (5) pisteen muutos ja siirtyminen häiriötasoisesta (≥ 10) oireilusta ei-häiriötasoiseen oireluun).
- 5 % vointi heikkeni Cool Kids -hoidon aikana

IPC

- Alkaneita IPC-hoitoja 106
- 51 % aloitti IPC-hoidon kahden viikon kuluttua suosituksesta
- **45 % masennusoireilu väheni merkittävästi IPC-ohjauksen aikana. (n = 53)**

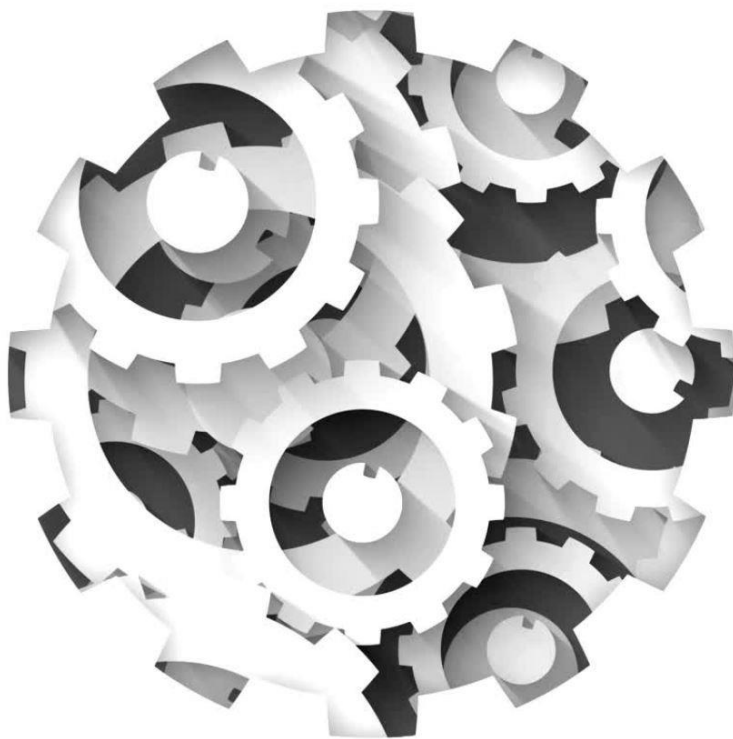
Erikoissairaanhoido LPSY

LASTENPSYKIATRIA, alle 13v.

- Erikoissairaanhoidoon ohjautumista määrittelevät STM:n kiireettömän hoidon kriteerit. Lasten osalta LAPS-lomake yli 15 pistettä.
- Arvio, tutkimus, hoito, tehostettu avohoito, päiväyksikköjaksot (sairaalaopetus), lausunnot
- Työ on moniammatillista
 - LÄÄKÄRIT (omat + osto)
 - SAIRAANHOITAJAT 28
 - PSYKOLOGIT (oma + osto)
 - TOIMINTATERAPEUTIT
 - SOSIAALITYÖNTEKIJÄT
 - PUHETERAPEUTTI
 - PSYKOFYYSINEN FYSIOTERAPEUTTI
 - MUSIIKKITERAPEUTTI, PSYKOTEREPEUTTEJA

AKUUTTI TILANNE

- 1-7 pvä kiireelliset, suoraan lääkärille ja usein intensiivisen työskentely
- Päivystystilanne, HUS:in 24/7 osasto vastaa YTA-alueen ympärivuorokautisen hoidon tarpeeseen

Yhteistyön mahdollisuuksia siis on...

TERVEYS/KOULU/VARHAISKASVATUS/SOSIAALIPALVELUT/Oppilashuolto- saammeko järjestettyä tukea oikeaan kohtaan?

Yhteistyön
rakentaminen,
vaikuttaako
kuntouttavasti?

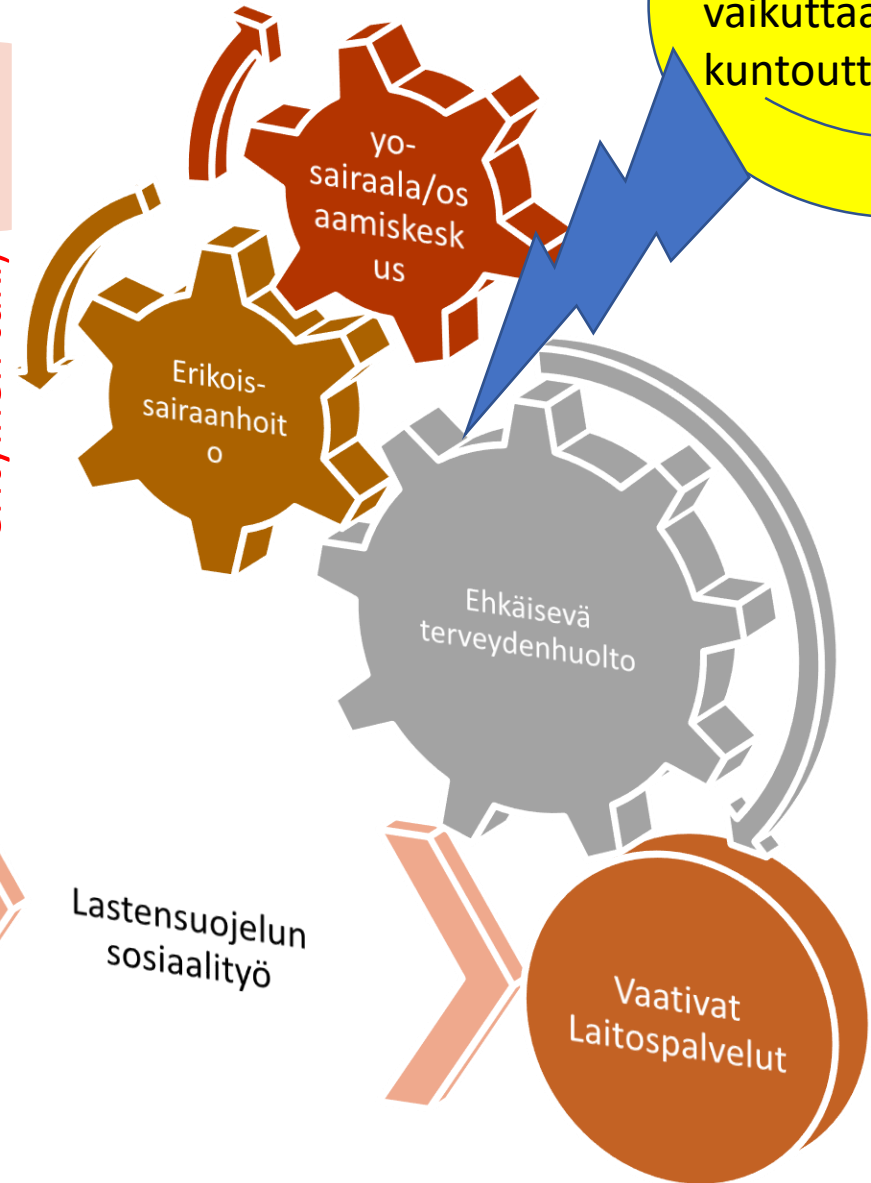
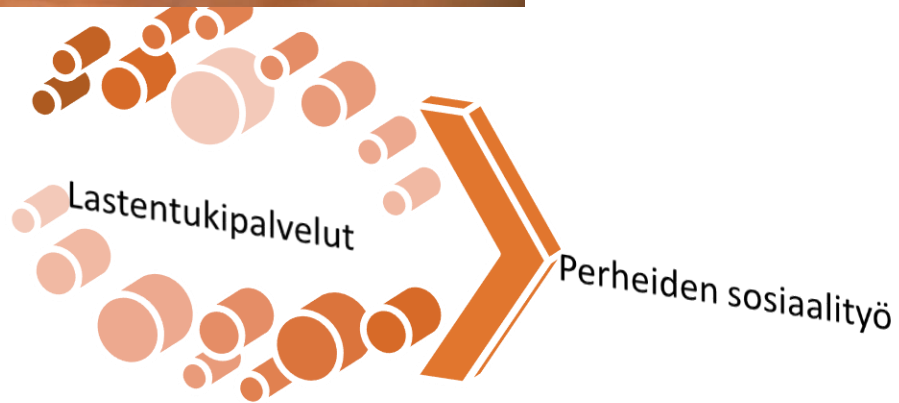
Yleinen tuki

Tehostettu tuki

Eriytynyt tuki (vaativa
erityinen tuki)

Kouluakäymättömyydestä

- Säännöllinen koulunkäynti on tärkeä ja merkittävää asia akateemisista, sosiaalisista kuin yhteiskunnallisista näkökulmista tarkasteltuna.
- Pitkäaikaisten koulupoissaolojen, joihin liittyy koulukieltäytymistä, on havaittu koskettavan 1–5 % oppilaista
- 1.8.2023 voimaan tulleen lainsäädännön mukaan: ”Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti.
- **Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.”**

KOULUAKÄYMÄTTÖMYYS SUOMESSA

Yhteiskunnallisen tutkimuskeskuksen tutkimusraportti

Yhteiskunnallinen tutkimuskeskus
1/18/2024

Koulu ja mielenterveys

Jos ei jaksaa, ei voi oppia. Jos on oppimisen haasteita, ilman tukea on vaikea jaksaa. Jos koulussa on meteliä, on vaikea oppia....

oppimisen ja koulunkäynnin vaikeudet lisäävät psyykkisen oireilun riskiä

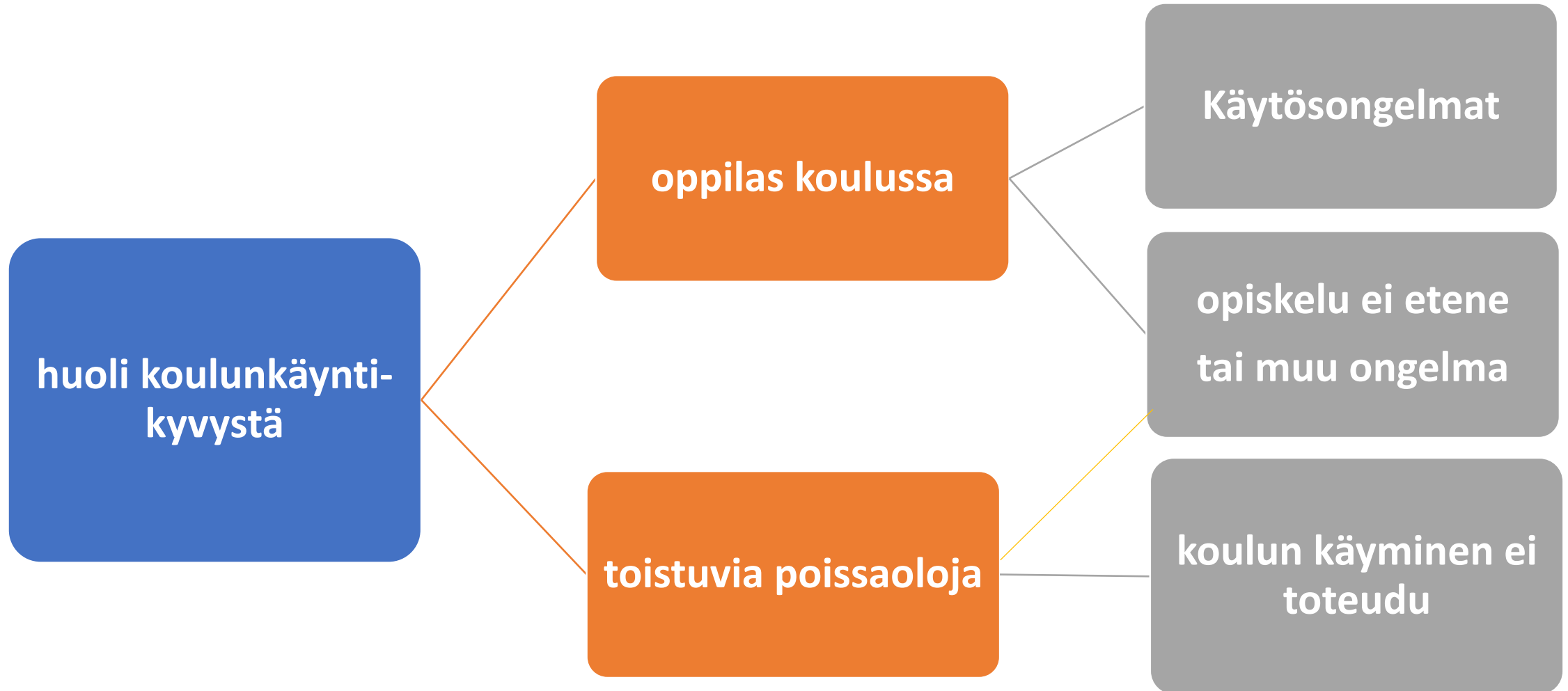
Koulun ja kodin olosuhteet vaikuttavat toimintakykyyn

- keskittyminen
- käyttäytyminen
- kuormitus

psyykkiset häiriöt voivat vaikuttaa

- oppimiseen
- koulunkäymiseen
- kykyyn toimia ryhmässä ja noudattaa sääntöjä
- sosiaalisiin suhteisiin

Koulunkäyntikyvyn ongelmat: koulussa oleminen ei onnistu tai kouluun ei tulla

koulupoissaolojen syitä

**koulusta
kieltäytyminen,
koulupelko (school
refusal)**

- koulun meneminen ja sen ajattelemisenkin aiheuttaa ahdistusta
- päänsärky, mahakipu, huono olo jne

**luvaton poissaolo,
pinnaaminen (truancy)**

- koulun tuleminen sijasta tehdään muuta (yhdessä muiden kanssa)
- poissaolon peittely vanhemmilta
- liittyy usein käytösoireisiin

**koulusta vetäytyminen
ja vieraantuminen
(school withdrawal)**

- motivaatio koulunkäyntiin puuttuu (negatiiviset kokemukset, koulun arvostus vähäistä)
- myös pitkän poissaolon jälkeinen vaikeus palata kouluun
- voi kietoutua perheen ongelmiin

**koulun syrjäyttämät
(school exclusion)**

- koulusta erotetut
- koulun aloitteesta kotona opiskelevat

- Tarve välttää kouluun liittyviä kielteisiä tunnetiloja tai tilanteita tai oppilaan yleisesti ahdistunut/masentunut olo
- Tarve välttää epämiellyttäviä sosiaalisia- ja/tai arviointitilanteita,
- Tarve hakea huomiota läheisiltä
- Tarve hakea tuntuvasti palkitsevia tilanteita koulun ulkopuolelta.¹

Miksi kouluun on vaikea tulla?

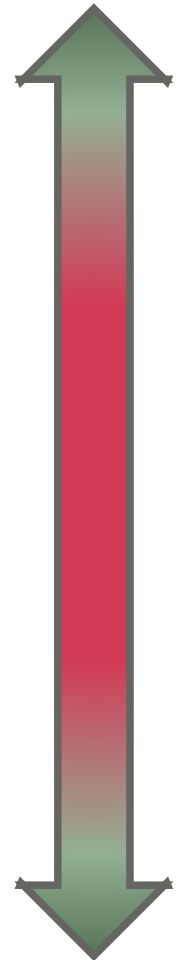
Preventio on yleensä parempi kuin hoito

- Mihin pitäisi puuttua?
- Milloin pitäisi puuttua?

opiskelu/koulunkäyntikyvyn asteet

- **hyvä opiskelukyky:**
 - koulunkäynti ja oppiminen onnistuvat (tarvittavin tukitoimin)
 - energiaa riittää muuhunkin
- **osittainen opiskelukyky:**
 - oppiminen vaatii ponnistelua ja vie voimavaroja
 - alkaa ilmetä stressi- tai käytösoireita
 - tukitoimia joudutaan tehostamaan tai tekemään erityisjärjestelyjä
- **riittämätön opiskelukyky:**
 - opiskelu ei onnistu tai vaatii kohtuuttomasti ponnistelua
 - riittävästä tukitoimista huolimatta opiskelu ei onnistu tai etene
 - tukitoimia ei hyödynnetä (esimerkiksi jos niistä kieltäydytään) tai ne eivät auta
 - poissaolo, käytös- tai tunneoireet estävät opiskelua/oppimista
 - kaikki voimavarat tarvitaan ajankohtaisesta tilanteesta selviytymiseen, esim. akuutti kriisitilanne

Poissaoloihin on puututtava **NOPEASTI**

Koulunkäynnin pulmat näkyvät aluksi usein vain kotona, kun kouluun lähteminen muodostuu päivä päivältä hankalammaksi. Vähitellen myöhästelyt lisääntyvät ja muuttuvat yksittäisiksi poissaolotunneiksi. Lapsi saattaa olla pois tietyiltä tunneilta, tiettyyn aikaan päivästä tai viikosta. Poissaolojen lisääntyessä mahdollisuus siihen, että lapsi tai nuori jää kokonaan pois koulusta, kasvaa. Mitä pitemmäksi yhtenäisen poissaolajakso venyy, sitä hankalammaksi paluu takaisin kouluun muodostuu. Siksi poissaoloihin tulisi puuttua mahdollisimman varhain. Koulupoissaoloihin puuttumisen toimintamallin tulee olla osa paikallista opetussuunnitelmaa.

Poissaolojen lisääntymisen prosessi¹

HÄLYTYSMERKKEJÄ

Koulun toimijoiden sekä vanhempien kannattaa kiinnittää huomiota tyypillisimpiin koulunkäynnin ongelmia ennakoiviin hälytysmerkkeihin. Tällaisia ovat mm.:

- Useita luvattomia poissaoloja tai myöhästelyä
- Vaikeus palata kouluun loman tai sairauden jälkeen
- Poissaoloja erityisesti sellaisina päivinä, jolloin on koe, esitelmä tai tietyn aineen oppitunti
- Lisääntyneet käynnit kouluterveydenhoitajan luona
- Lisääntyneet psykosomaattiset oireet mm. päänsärky, vatsakipu
- Jatkuva yhteydenpito kotiin koulupäivän aikana

Alttiutta poissaoloihin lisäävät myös trauma tai läheisen kuolema sekä koulun vaihdokset ja nivelvaiheet esim. siirtymä alakoulusta yläkouluun. Myös koulukiusaaminen lisää poissaolojen riskiä. Joskus alunperin fyysiseen oireeseen liittynyt poissaolo (esim. migreeni tai astma) voi muuttua koulunkäynnin ongelmaksi, vaikka fyysinen oire olisikin hoidossa. Oli poissaoloja laukaiseva tekijä mikä tahansa, aiheuttaa poissaolo aina oppilaalle myös psyykkisiä lisäpaineita.

MIKSI KOULUUN TULO ON VAIKEAA?

Onko lapsen vaikea irtautua kotoa? • Onko hänen vaikea liittyä muiden seuraan?

KOTONA: Mielenterveyden ongelmat
- Päihdeongelmat - Ylisuojelu -
Perheen sisäiset ongelmat
Somaattiset oireet ja vanhemman reaktiot

Oppimisvaikeudet - Ennakoimattomuus -
Oppilas-opettaja -suhde - Yksinäisyys -
Kiusaaminen - Vähäinen kodin ja koulun
välinen yhteistyö

Ahdistus

Masennus

Sosiaalisten tilanteiden
pelko

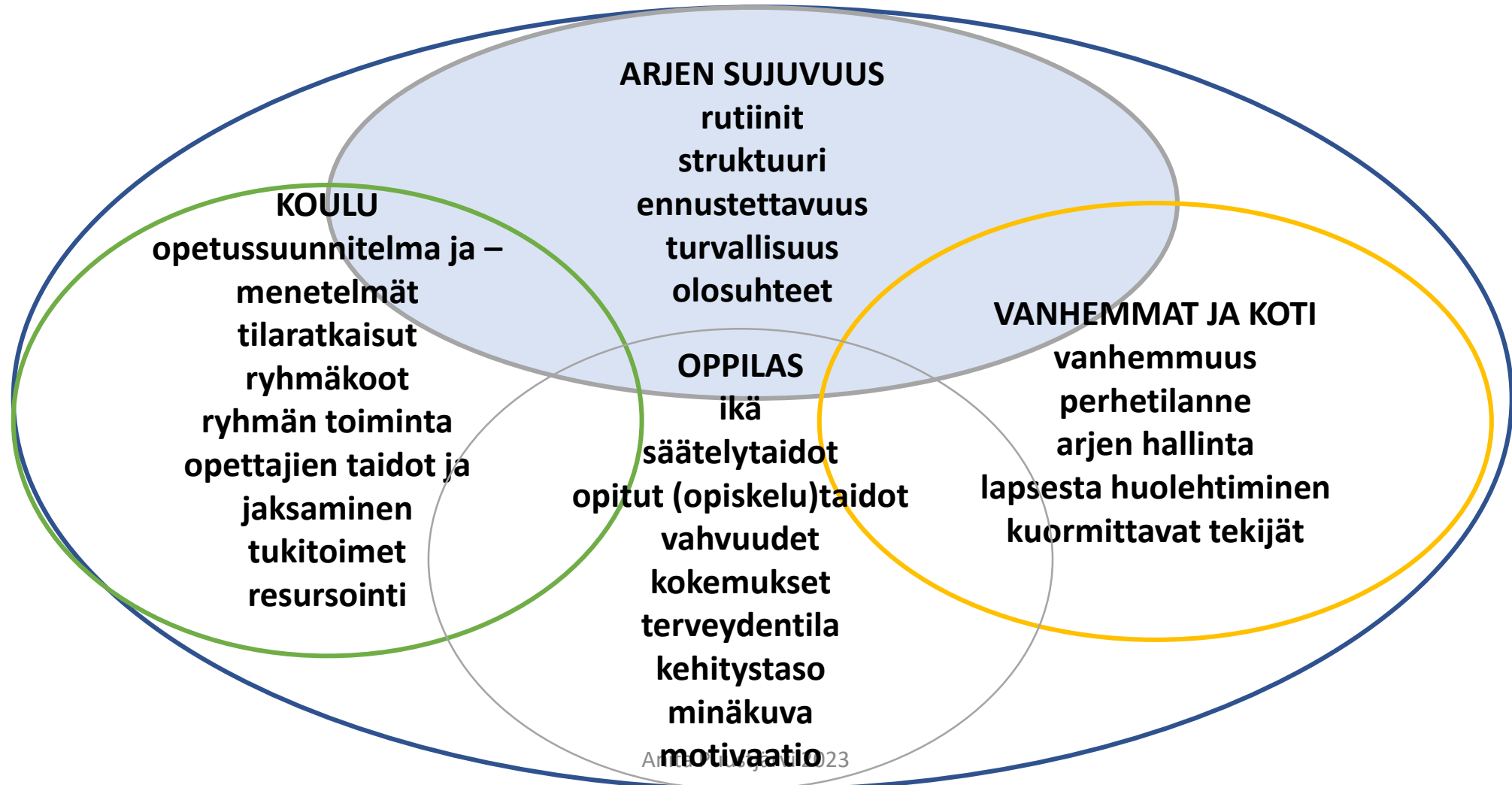
Ongelmat tunne-elämän
sätelytaidoissa

Negatiiviset ajatukset

Heikot
ongelmanratkaisutaidot

Kehitykselliset tekijät

koulunkäynnin sujumiseen vaikuttavat (Anita Puustjärvi)

miksi koulunkäynti ei suju?

kilpaileva mielihyvää tuottava tekeminen

välttely-käyttäytyminen

motivaation kadottaminen

stressi

heikot ongelmanratkaisutaidot

ryhmän toimintaan liittyvät ongelmat

yksinäisyys

huonot suhteet oppilaan ja opettajan välillä

kohtuuttomat odotukset ja paineet

kuormittava ympäristö

turvattomuus

kiusaaminen

käytösoireet

riittämätön tuki

perhetilanteen ongelmat

traumakokemukset

kehitykselliset viiveet

oppimisvaikeudet

toiminnanohjauksen ongelmat

sosiaalisen tilanteen pelko

somaattiset oireet

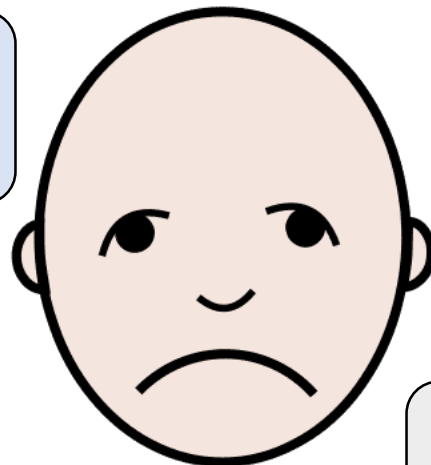
tunnesäätelyn ongelmat

neuropsykiatriset häiriöt

taipumus negatiiviseen ajatteluun

ahdistus

masennus

Monia syitä taustalla

- Kouluikämyttömyyden taustalla vaikuttavat syyt voivat olla hyvin moninaisia.
- Yksilötasolla tarkasteltuna koulua käymättömillä oppilailla on usein sosiaalisia ongelmia, kuten esimerkiksi kuormittuneisuutta sosiaalisista tilanteista.
- Heillä on myös useammin masennusta ja ahdistuneisuutta.
- Oppilailla, jotka oireilevat neuropsykiatrisesti (esimerkiksi ADHD ja autismikirjo), on havaittu olevan enemmän haasteita tulla kouluun. (Palmu ym., 2020, 14).

Perheen tilanne

- Vanhemmuus- ja perhetason syitä tarkasteltaessa myös huoltajan tai perheen tilanne voivat altistaa kouluikämyättömyydelle tai pitää sitä yllä.
- Huoltajien mielenterveysongelmat, päihteiden käyttö tai erilaiset perheen sisäiset vuorovaikutukseen liittyvät ongelmat lisäävät riskiä kouluikämyättömyydelle.
- Lapsi voi myös kokea tarvetta jäädä kotiin huolehtimaan omasta vanhemmastaan tai valvomaan kodin tapahtumia. (Palmu ym., 2020)

- Antti Kääriälän väitöstutkimuksensa mukaan **alle 40 % lapsena sijoitetuista suomalaisista oli nuorina aikuisina tavanomaisella opinnoista työelämään johtavalla uralla**. Muilla kuin sijoitetuilla vastaava luku oli 74 %.

LASTENSUOJELU

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten koulumenestys jää selvästi muita lapsia heikommaksi

Erityisesti teini-ikäisenä sijoitettujen nuorten tukitoimien tulisi olla nykyistä vaikuttavampia, katsotaan tuoreessa väitöskirjassa.

11/2020

- **Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten koulumenestys jää selvästi muita lapsia heikommaksi psykiatristen ja neurokehityksellisten häiriöiden vuoksi.**
- Sijoitettujen poikien elämää leimasivat varhaisessa aikuisuudessa keskimääräistä useammin toimeentulotuki- ja työttömyysjaksot. Sijoitetut tytöt taas hoitivat muita useammin omaa lastaan jo parikymppisinä.
- Kääriälä selvitti väitöksessään **sijoitettuina olleiden lasten koulumenestystä, saavutettua koulutustasoa ja työllistymistä.**
- Väitös [*Always a Step Behind? Educational and Employment Transitions among Children in Out-of-*](#)

kehitystä suojaavat ja vaarantavat tekijät

turvalliset ja pysyvät
aikuiset, turvallinen
kiintymyssuhde

aito kohtaaminen ja
vuorovaikutus

jaettu ilo

riittävä huolenpito
perustarpeista (uni,
ravinto, liikunta,
turvallisuus)

lapsen
ominaisuuksien
tunnistaminen ja
huomioon ottaminen

kannustava kasvat

riittävä tuki erityisesti
ongelmatilanteissa

tilaa tunteille, tukea
niiden säätelyyn

mahdollisuus
kaverisuhteisiin ja
harrastuksiin

tulevaisuuden
haaveet

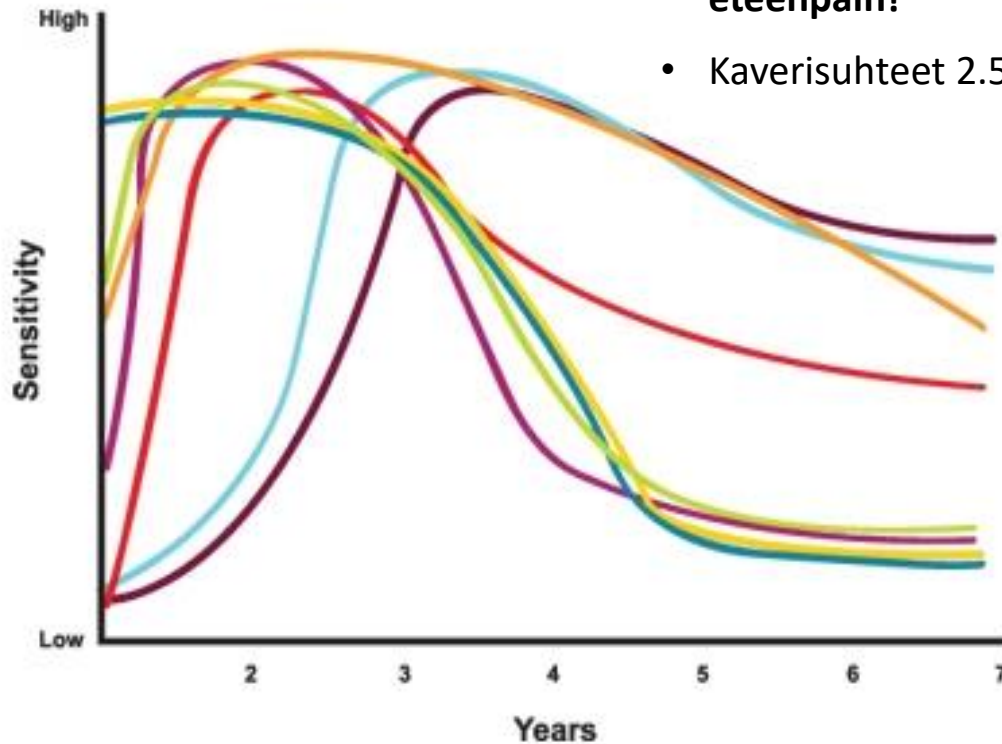
kyvykkyys

resilienssi

- raskauden/sikiövaiheen aikaiset riskitekijät (stressi, tupakointi)
- keskosuus, pieni syntymäpaino
- somaattiset ja neurologiset sairaudet
- riittämätön huolenpito ja tuki
- puuttuva ymmärrys lapsen tilanteesta ja kokemuksesta
- vanhemmuuden ja kasvatuksen ongelmat
- vanhempien tai kotitilanteen ongelmat
- pitkäaikainen stressi
- ”näkymättömyys”, kohdatuksi tulemisen puute
- traumaattiset tapahtumat, kaltoinkohtelu
- henkinen tai fyysinen väkivalta
- suojaavien seikkojen puuttuminen

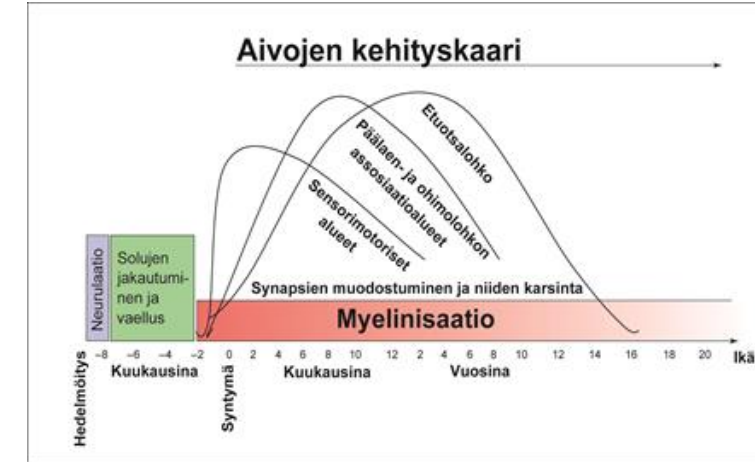
Mielenterveyden pohja luodaan varhain, aivojen kehitys voimakkainta 0-3 (5)v!
 Kasvualusta-koti ja päivähoito, luodaan pohja niin hyvälle kuin hauraalle!
 Taitojen oppimisen herkkyykskaudet, huom! ikä, jonka jälkeen oppiminen vaikeutuu

- 2-3 vuoden ikään mennessä tunnekontrolli!
- Kielen oppimisen herkkyys tippuu 5 vuodesta eteenpäin!
- Kaverisuhteet 2.5-5!

Vision
 Hearing
 Habitual ways of responding
 Language
 Emotional Control
 Symbol
 Peer social skills
 Numbers

Mia Tapiola

Kuntouta
 oikea-
 aikaisesti!

Kehityksen taustalla kehittyvät aivot ja vuorovaikutus ympäristön kanssa -hermoverkostot kehittyvät käyttöpohjaisesti (Hebbin laki)=use it or loose it.

ote

millä eväillä kouluun?

haasteet

motivaatio

terveys

kokemukset

taidot ja
valmiudet

vapaa-aika
harrastukset

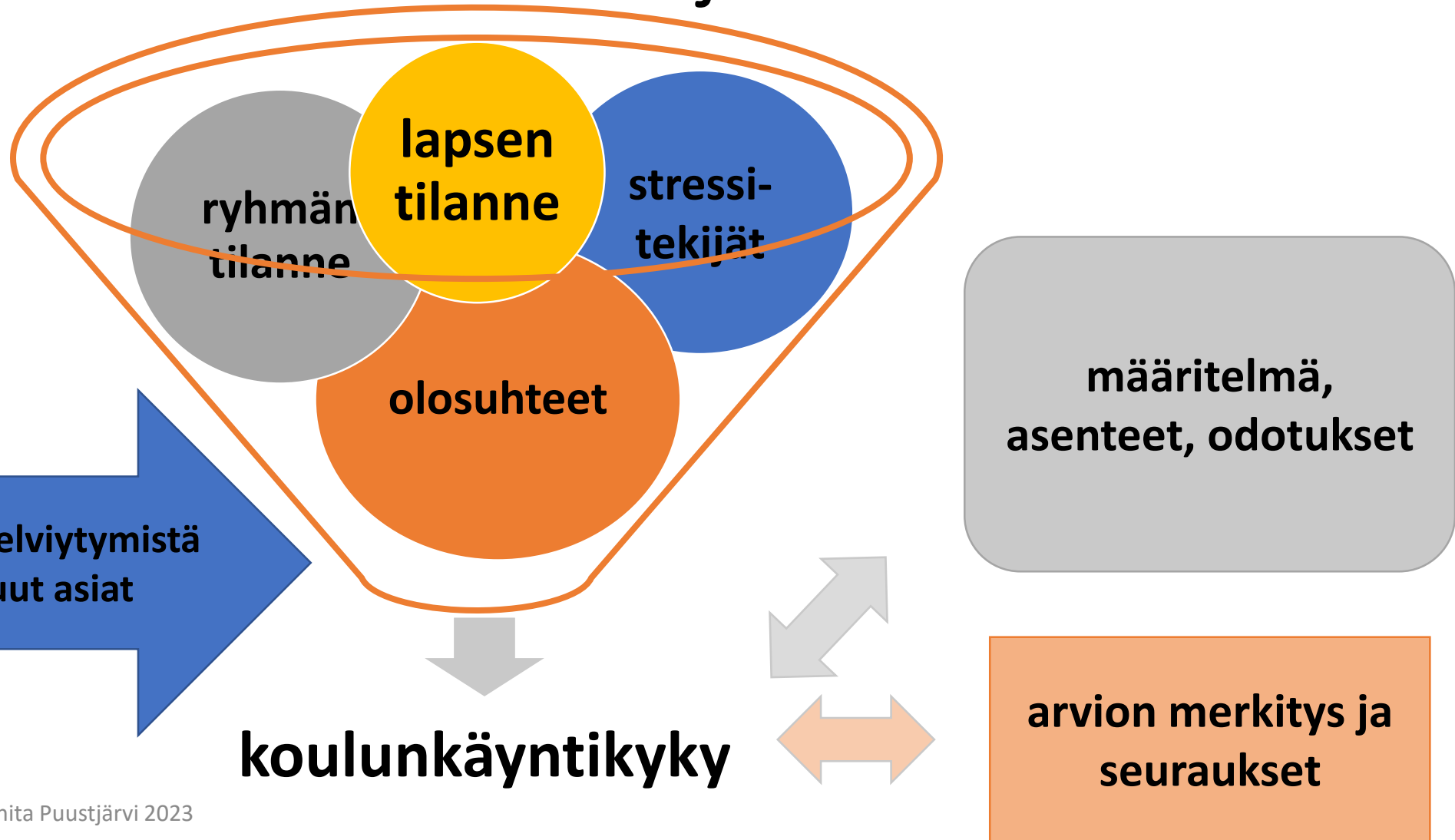
koti
vanhemmat
asenne koulunkäyntiin
huolenpito lapsesta

yhteiskunta
kulttuuri
arvot

kaverit

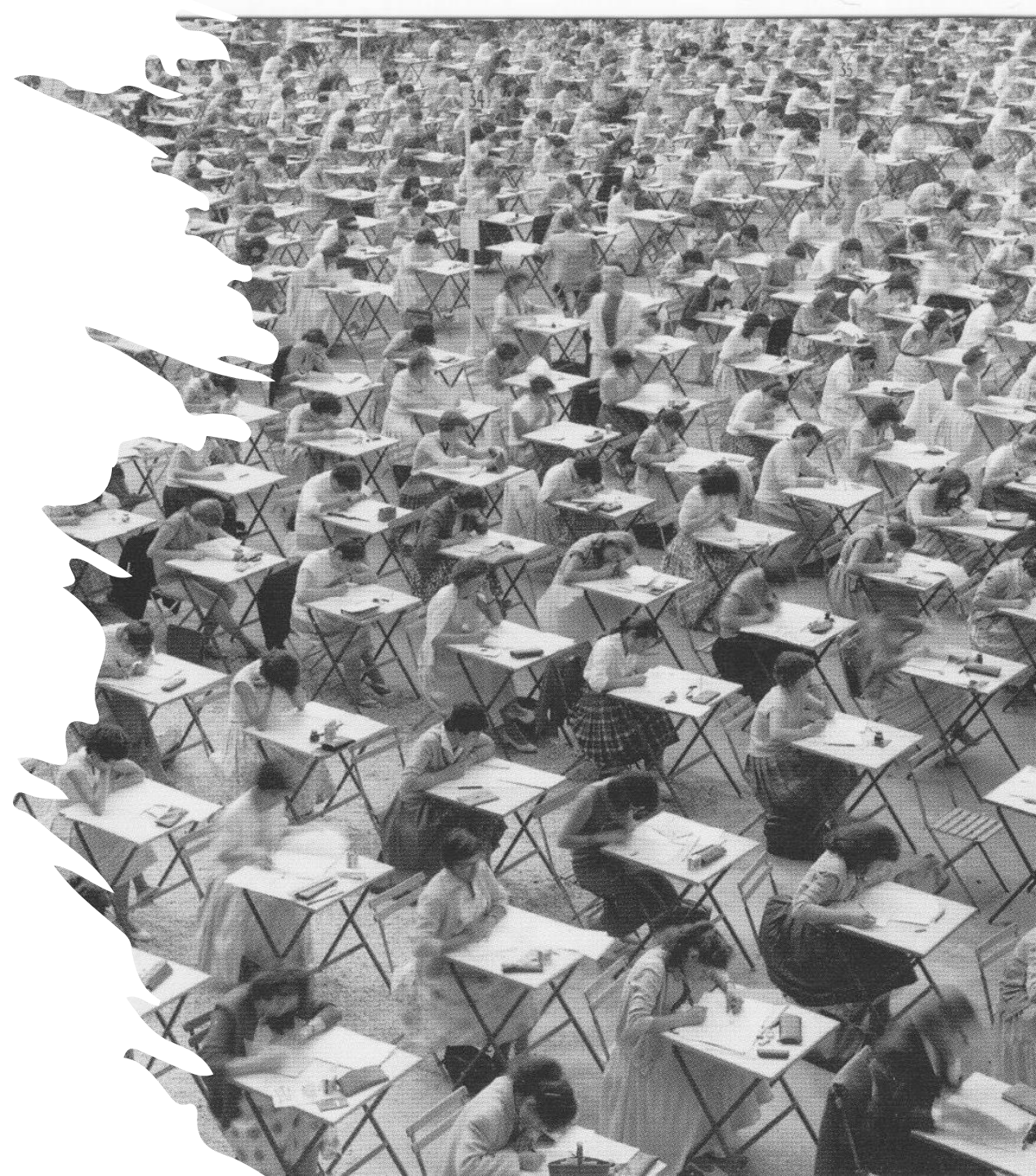
koulu
opettaja
asenne oppilaisiin
opetus
vaatimukset
olosuhteet

koulunkäytikyky on monen tekijän summa

Mitä on koulunkäyntikyky?

- **kykyä toimia tilanteeseen ja ympäristöön sopivalla tavalla, esimerkiksi kyky**
 - oppia asioita ja omaksua tietoa ja taitoja
 - olla oikeaan aikaan oikeassa paikassa
 - huolehtia ikätasoisella tavalla tavaroista ja tehtävistä
 - toimia ryhmässä
 - ottaa vastaan ohjausta
- **vaihtelee tilanteen, terveydentilan, kontekstin ja ajankohdan mukaan, ei pysyvä ominaisuus!**
 - vrt aikuisen työkyky

**koulun-
käyntikyky**

Terveydentila

**Elämäntilanne ja
olosuhteet**

**Opiskeluympäristö (soveltuvuus,
häiriötekijät, välineet jne)**

**Voimavarat
ja vaikeudet**

**Ryhmä ja muiden toiminta
(malli, suhtautuminen jne)**

**Taidot ja opitut
toimintastrategiat**

**OPS ja opetuksen toteutus
(odotukset toimintakyvyn
suhteen)**

**Motivaatio ja
tavoitteet**

Stressi

**Tarjolla oleva tuki ja ohjaus
(oppilas, opettaja,
kouluyhteisö)**

Kouluun liittyvät tekijät

- Kiusatuksi tuleminen ja sosiaalisiin tilanteisiin liittyvät haasteet ovat **koulutason kouluakäymättömyyteen liittyviä tekijöitä** (Palmu ym., 2020).
- Määttä ja kollegat (2020) tuovat esille myös **koulun toimintakulttuuriin** liittyviä riskitekijöitä,
- huonon kouluilmapiirin,
- isot koulut ja luokat sekä
- huonot oppilas-opettaja-suhteet

**toimintaympäristöllä
on merkitystä**

- **olosuhteet voivat aiheuttaa stressiä**
 - melu, muutokset, kiire, häiriötekijät ja liialliset ärsykkeet
- **opiskelumotivaatioon ja käyttäytymiseen vaikuttavat mm**
 - ryhmän toiminta ja ilmapiiri
 - aikuisten asenteet, toiminta ja keskinäiset välit
- **turvallisuus on tärkeää**
 - oma paikka
 - tuttu ryhmä
 - toistuvuus ja ennustettavuus toiminnoissa
 - ennakointi (ennakkovalmistelu, ohjeistus, ohjaaminen, suunnitelmat riskitilanteisiin)
 - selkeys (säännöt) ja johdonmukaisuus
 - aikuisten rauhallisuus

ryhmän toiminnan merkitys

sosiaalinen paine vaikuttaa käyttäytymiseen

- millä saa tai kokee saavansa huomiota/kunnioitusta?
- mikä on sallittua ja mikä ei?
- onko riskiä joutua ryhmän ulkopuolelle?

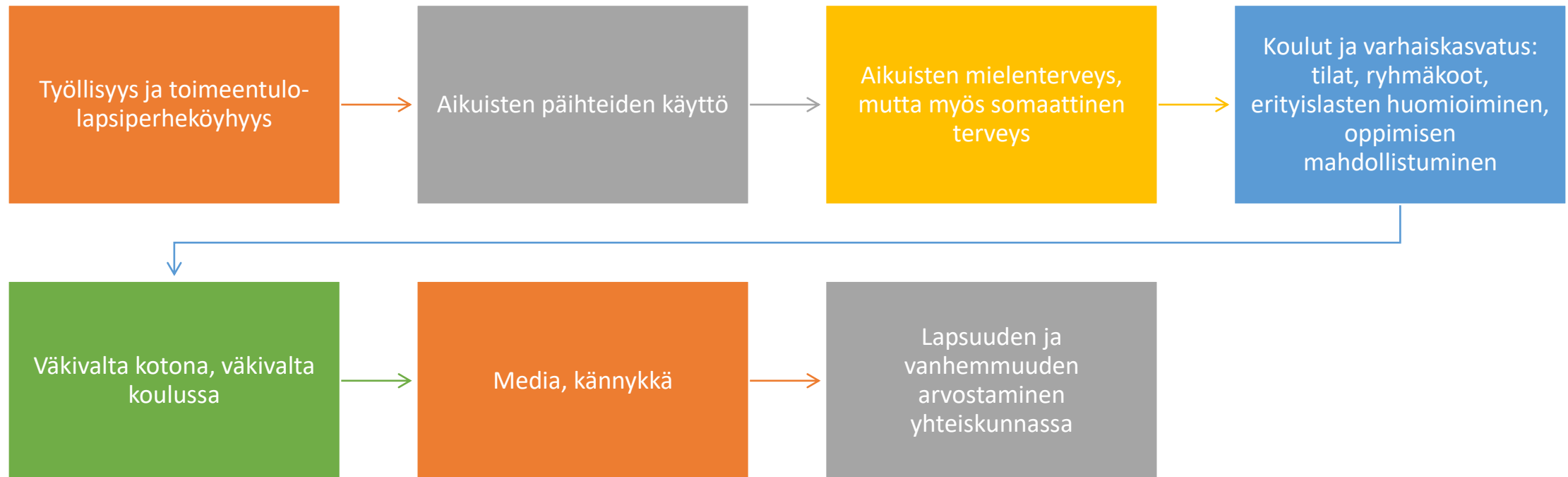
haastavassa käyttäytymisessä ryhmän toiminnalla voi olla ratkaiseva merkitys

- ryhmän jäsenten roolit (vrt kiusaaminen)
- esim. myötäily, jotta ei tulisi kiusatuksi

pelottavat tilanteet voivat synnyttää välttelykäyttäytymistä tai traumakokemuksia

ryhmän ulkopuolelle jäämisellä voi olla hyvin monenlaisia vaikutuksia

Lapsen ja nuoren mielen hyvinvointi on yhteinen asia

Lapset ja perheet: riskitekijät haitallisille kokemuksille

20-25 % alaikäisistä elää perheessä, jossa vanhemmalla on hoitoa vaativa mielenterveys- tai päihdeongelma.

Kodin
ulkopuolelle
sijoitettuja 1.6%

Joka kolmannella suomalaisella psykiatrisella potilaalla on alaikäisiä lapsia.

6% odottavista äideistä käyttää päihteitä (alko, lääkkeet, huumeet).

Länsimaissa 4-12% lapsista elää perheissä, joissa vanhemmalla on somaattinen krooninen sairaus.

Suomessa syntyy vuosittain 700 lasta kehitysvammaiselle vanhemmalle

Päihteitä käyttävä odottava äiti on tavallisimmin sekakäyttäjä, joka lähes aina myös tupakoi runsaasti. Se lisää osaltaan merkittävästi sikiön kasvu- ja kehityshaittoja.

Lasten kaltoinkohtelun yleisyydestä

- noin 4 – 16 % lapsista joutuu fyysisen pahoinpitelyn
- 10 % lapsista laiminlyönnin tai henkisen pahoinpitelyn kohteeksi
- suomalaisten lapsiuhritutkimusten perusteella lapset ja nuoret joutuvat väkivallan kohteeksi aikuisia useammin
- **Suomessa alle 18v lapsia 566 243 (v.2018)**
 - 10% tästä olisi 57 000
 - 570 oppilaan kouluun mahtuu näitä lapsia 57 kpl!

1

2

3

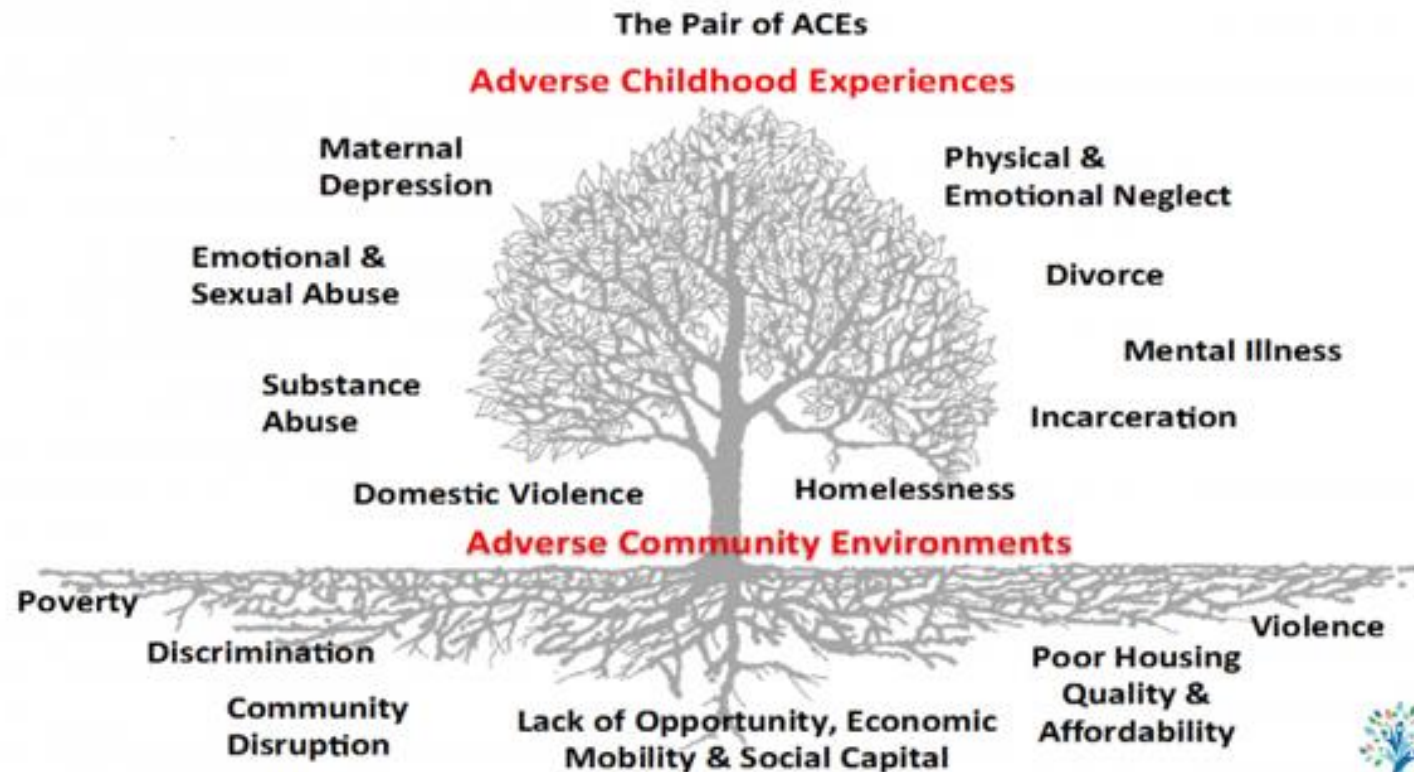

4

5

Haitalliset
lapsuuden
kokemukset
ja ympäristö-
parit

Neuvolapalveluiden oikea kohdentaminen- onko mahdollisuus oppia, jos ei ole kieltä?

Maahanmuuttotaustainen

- Synnytysikäisiä ulkomailta tulleita naisia
 - 2001: 37 000
 - 2018: yli 115 000
- synnytysikäisiä 10,2% naisista

ALKUPERÄISTUTKIMUS Suom Lääkäril 2022; 78 : e32695 www.laakarilehti.fi/e32695 (Julkaistu 7.12.2022)

Maahanmuuttajien lapsilla on Suomessa paljon vaikeita autismikirjon häiriöitä

Uusi tilasto: Joka seitsemäs suomalaislapsi syntyy maahanmuuttajaäidille

Tilastokeskuksen tuoreiden tietojen mukaan ulkomaalaistaustaisten äitien osuus Suomessa syntyneistä lapsista on kolminkertaistunut 2000-luvulla.

Kaikista Suomessa vuonna 2018 synnyttäneistä ulkomaalaistaustaisista äideistä valtaosa, yli 60 prosenttia, on tullut Suomeen Euroopasta. Taustaltaan aasialaisia oli noin kolmannes ja afrikkalaisia noin viidennes. Kuva: Dani Branthin / Yle

Onko oppimisen haasteet tuettu?- voiko kouluun tulo olla vaikeaa kun ei vain osaa...

- **MTV:**
- Jo lähes joka kymmenes oppilas saa koulussa erityistä tukea.
 - Osa heistä on niin kutsuttuja tähtioppilaita, joille laaditaan yksilölliset arviointiperusteet, koska oppilas ei saavuta yleisopetuksen tavoitteita, eli arvosanaa 5 asteikoilla 4–10.
- Tähtioppilas on epävirallinen termi oppilaista, jotka noudattavat yksilöllistettyä oppimäärää yhdessä tai useammassa kouluaineessa. Oppilaalla tulee tällöin olla erityisen tuen päätös, ja hänelle laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ja tavoitteet (HOJKS).

Voiko taustalla olla vaikeita elämäntapahtu- mia...Traumaat- tisen stressin vaikutuksia lapsen kehitykseen

Traumaattinen stressi voi pysäyttää tai jopa taannuttaa lapsen kehitystä.

Ikätasolle merkittäviä kehitystehtäviä voi jäädä saavuttamatta.

Vaikeuksia voi olla laajasti itsesäätely- ja tunnetaidoissa. Yleisiä ovat myös keskittymisen ja oman toiminnanohjauksen haasteet. Uutta voi olla vaikeaa oppia ja opitutkin asiat ikään kuin tippuvat päältä.

Tärkeintä on tiedostaa millaista suojaa ja tukea lapsi saa läheisiltään vaikeiden tapahtumien keskellä ja niiden jälkeen.

Lapsuuden traumat ja haitalliset tapahtumat voivat olla hankalammin tunnistettavissa kuin aikuisilla. Trauma voi näyttäytyä erilaisena eri ikäisillä ja lapsen itsensä ja traumatisoituneen vanhemman voi olla vaikeaa tunnistaa lapsen traumaoireita.

Pitkittynyt ja toksinen stressi, stressin säätelyyn lapsi tarvitsee aikuisen

- lisää infektioherkkyttä
- vaikeuttaa oppimista ja muistamista
- lisää reaktiivista ja yliaktiivista käytöstä
- altistaa mielenterveyden häiriöille
- lisää nukahtamisvaikeuksia ja tuottaa katkonaista unta
- altistaa hormonaalisille häiriöille
- vaikeuttaa positiivisten tunteiden kokemista

Still Face Experiment Dr Edward Tronick

Interpersonaalinen lapsuuden trauma

1. Lapselle on tehty jotakin (hyväksikäyttö jne).

2. Lapselle ei ole tehty sitä mitä hän tarvitsisi = neglect

3. vanhempien oma traumansa vuoksi kyvytön näkemään lapsen emotionaalisia tarpeita - tätä kautta vanhempi ei kykene luomaan turvallista suhdetta lapseen

ACE:n (adverse event on childhood)
yleisyydestä- haitalliset lapsuusiän kokemukset

2/3 osaa raportoi ainakin yhden ACE:n

Yli 1/5 raportoi 3 tai enemmän

Suomessa 8-9% raportoi yli 4 ACE

4+ ACE, pitkänajan seuraamukset

- 2x useammin alkoholin liikakäyttöä
- 2x useammin tupakointia
- 6 x useammin teiniraskaus tai mielenterveyshäiriö
- 7x useammin väkivallankokomus
- 9x useammin suisidiryitys
- 11 x useammin vankilassa

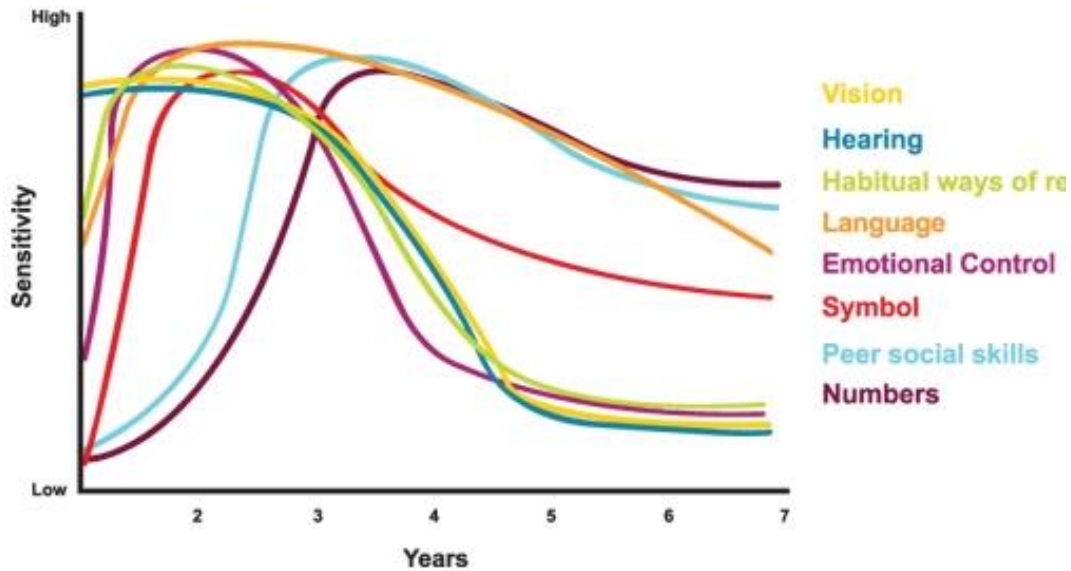
Wales/England National ACE Studies (18-69 years)

Compared with people with no ACEs, those with 4+ ACEs were:

- 2** times more likely to **binge drink**
- 3** times more likely to **smoke**
- 6** times more likely to have had **unplanned teenage pregnancy** and have been **treated for a mental illness**
- 7** times more likely to be a **victim/perpetrator of violence**
- 9** times more likely to have **attempted suicide**
- 11** times more likely to have been **incarcerated**

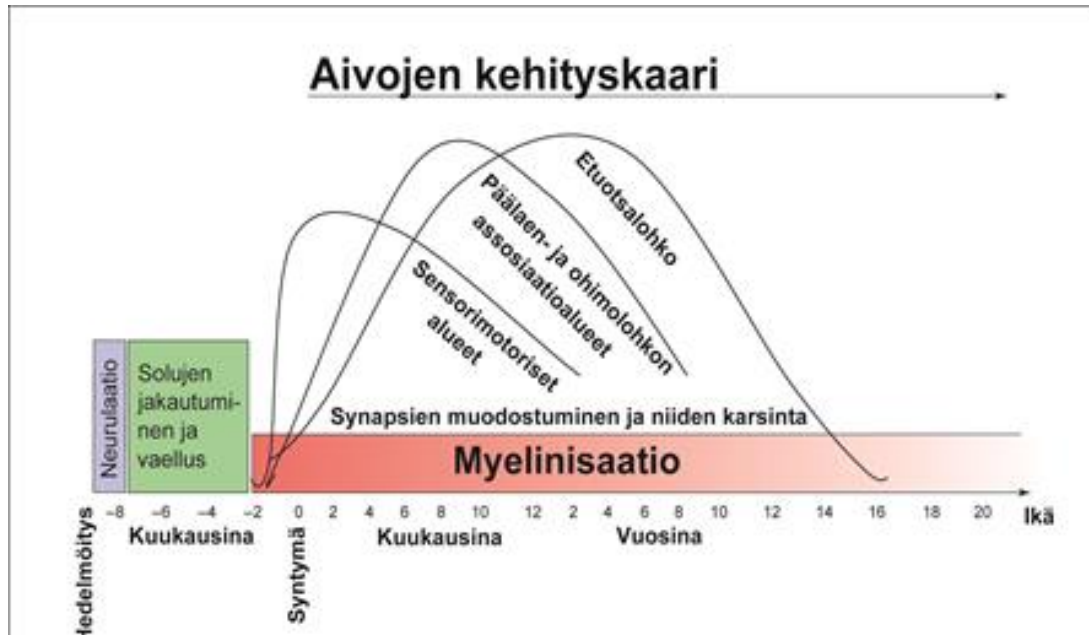
INDEPENDENT OF POVERTY

Bellis et al. 2015; Hughes et al. 2017

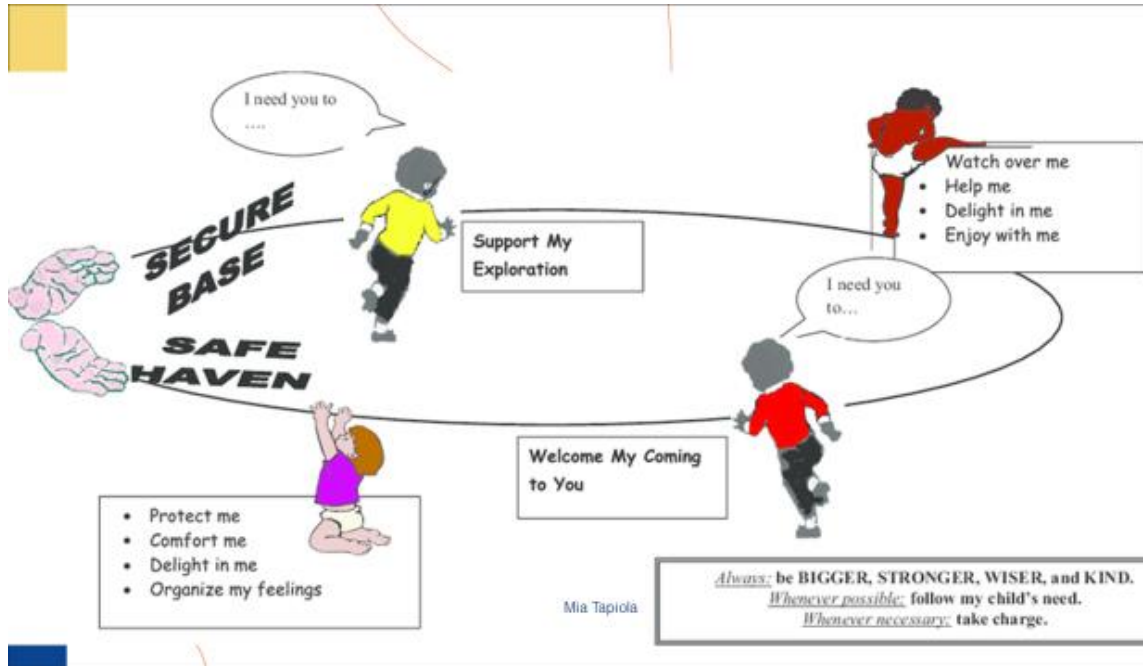

Varhaislapsuuden trauma- Eriyisen haitallinen!

- Tarkoittaa traumaa 0-6 -vuoden välillä.
- **Aivot kasvavat erityisen nopeasti ensimmäisen kolmen vuoden aikana.**
- Lapsi on myös erityisen riippuvainen huolenpidosta, hoivasta ja suojasta.
- Tämä tekee lapsen erityisen alttiiksi traumalle.
- Varhainen trauma vaikuttaa lapsen kehitykseen ja samalla mahdollisuuteen kiinnittyä turvallisesti, jos trauman muodostumiseen on vaikuttanut huoltaja.
- Aivot kehittyvät käyttöpohjaisesti- herkkyyskausia eri aivoalueille,ns Hebbin laki
 - USE it or Loose it
- Mikä on tälle lapselle tärkeää vahvistuu, jotta selviytyy ympäröivästä maailmasta.
- Herkkyyskaudet esim tunnekontrollin oppimisen herkkyys laskee 3.5 jälkeen
- Lastenpsykiatrian oppikirja, alkuperäinen kuva Trends in Neurosci

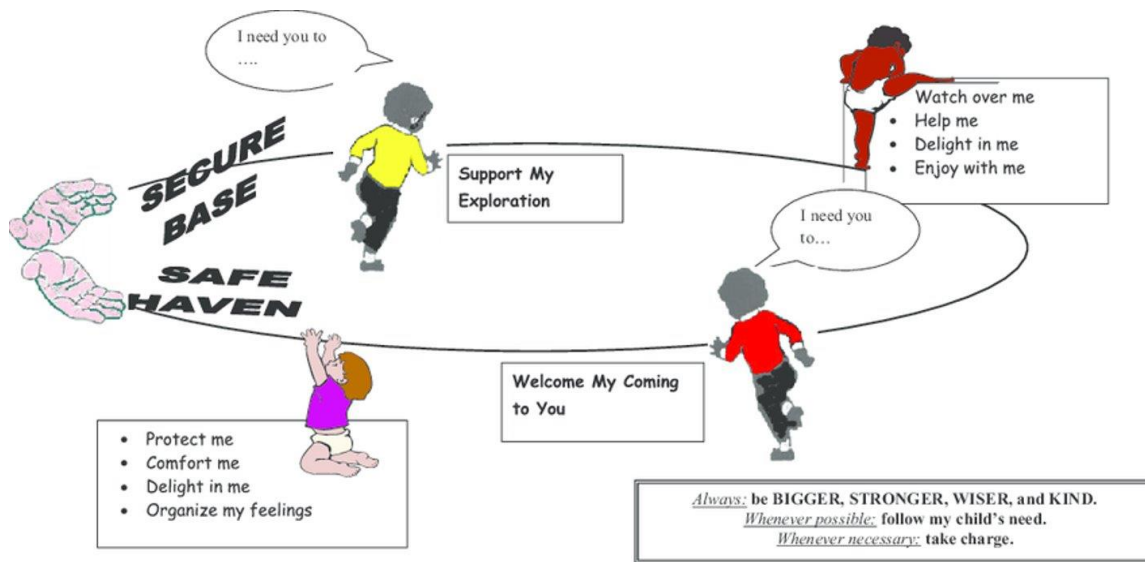

Mikä on lapsen kiintymyshistoria....

- Kiintymyssuhde- Voimakas tunneside lapsen ja hoivaavan aikuisen välillä.
- Kiintymyssuhdemallit muodostuvat ensimmäisen 12 kk aikana
 - turvallinen- välttelevä
 - ristiriitainen
 - **Organisoitumaton/jäsentymätön kiintymyssuhde.**

Kiintymyssuhde on vuorovaikutuksen työskentelymalli- millä keinoin saan aikuisen lähelle

Mutta etkö sinä käsitä, että sinun on käytävä koulua? sanoi poliisi?
- Miksi pitää käydä koulua?
- Tietenkin siksi että oppisi.
- Oppisi mitä? kysyi Peppi
- Kaikenlaista, sanoi poliisi.
- Ihmisen pitää oppia monia tarpeellisia asioita. Esimerkiksi kertotaulu.
- Minä olen selvinnyt melkein kymmenen vuotta mainiosti ilman kertomustaulua, sanoi Peppi. – Kyllä minä selviän edelleenkin.

Kiintymyssuhteet- säilyvät pohjalla koko elämän

- Terveet ihmissuhteet ovat ratkaisevan tärkeitä opettaessa lapsille maailmaa
 - mikä on turvallista tai vaarallista, mihin kannattaa luottaa tai mihin ei.
- Normaalioloissa vanhempi lohduttaa lastaan ja tuo hänet takaisin turvallisuuden tunteeseen.
- Kun lapsen varhaiset ihmissuhteet ovat epävakaita tai arvaamattomia, hän valitettavasti oppii, etteivät he voi luottaa muiden apuun.
- Orginsoitumattomat kiintymystavat voivat johtaa liialliseen ahdistukseen, vihaan ja epätoivoiseen hoivan kaipaukseen.
- **Ajan myötä johtaa epäterveisiin riippuvaisiin ihmissuhteisiin, vaikeuksiin hallita tunteitaan,**
 - **koska heille ei koskaan osoitettu, miten se tehdään, ja kaikenlaiseen luottamuksen puutteeseen vanhempia tai auktoriteettia kohtaan.**

kiintymyssuhteen kehittyminen

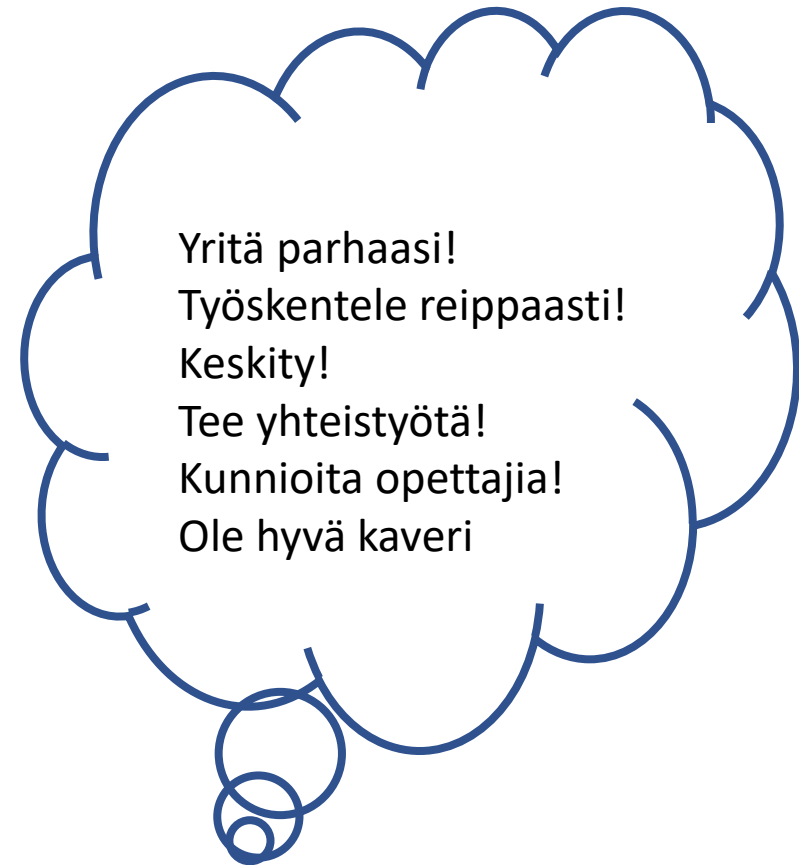
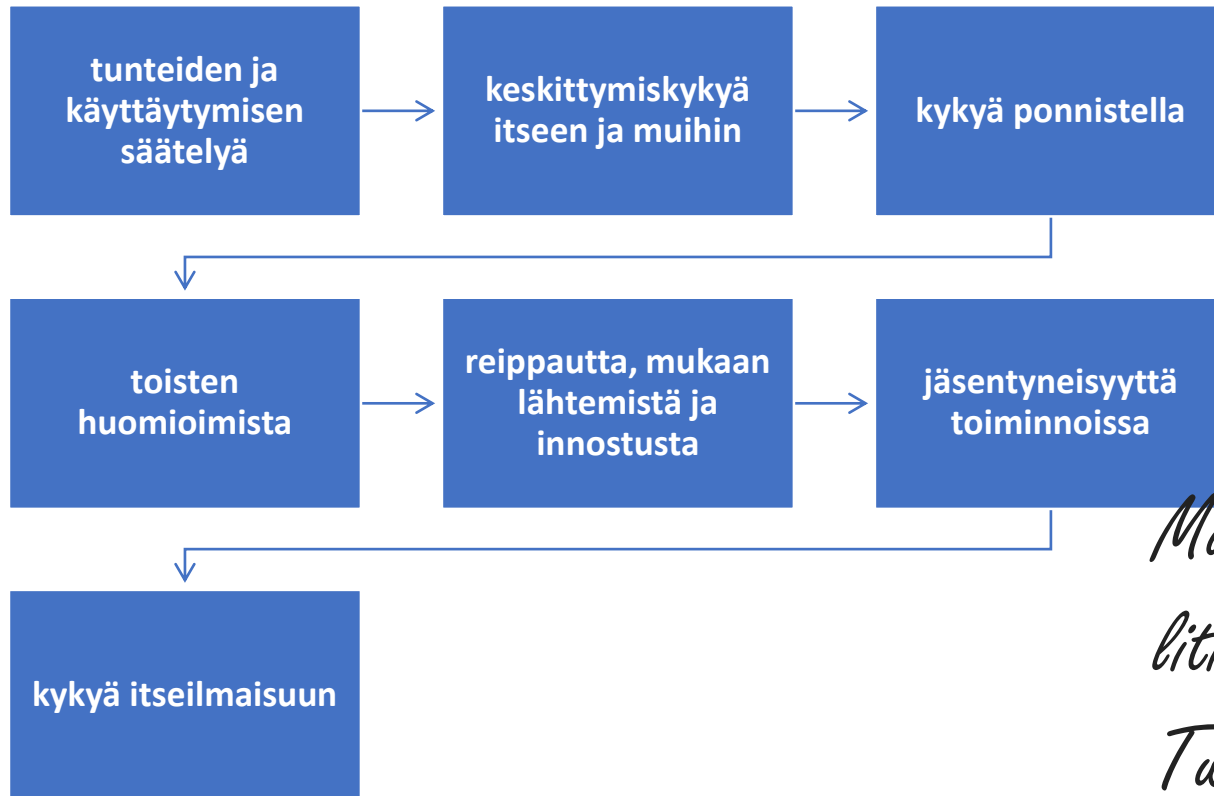
kiintymyssuhdemalli syntyy ensimmäisen ikävuoden aikana

- yksittäiset vuorovaikutustilanteet (fyysinen huolenpito ja kontakti) sulatuvat laajemmaksi kokonaisuudeksi
- lapsi pyrkii sopeutumaan vallitseviin olosuhteisiin (tarvittaessa myös tavalla, joka ei ehkä toimikaan muualla)
- se strategia, jolla lapsi on voinut parhaiten ennakoida tulevaa ja saada hoivaajan lähelleen, nousee vallitsevaksi
- kiintymyssuhde heijastuu myöhempisiin ihmissuhteisiin ja aktivoituu herkästi erilaisissa erotilanteissa tai sellaisen uhatessa

kiintymyssuhteessa lapsi ”arvioi”

- itseään – ansaitsenko huolenpitoa?
- toisia ihmisiä – ovatko he luotettavia?
- vuorovaikutusta – kannattaako minun ilmaista tunteitani?

Lapselta odotetaan monenlaisia koululaistaitoja

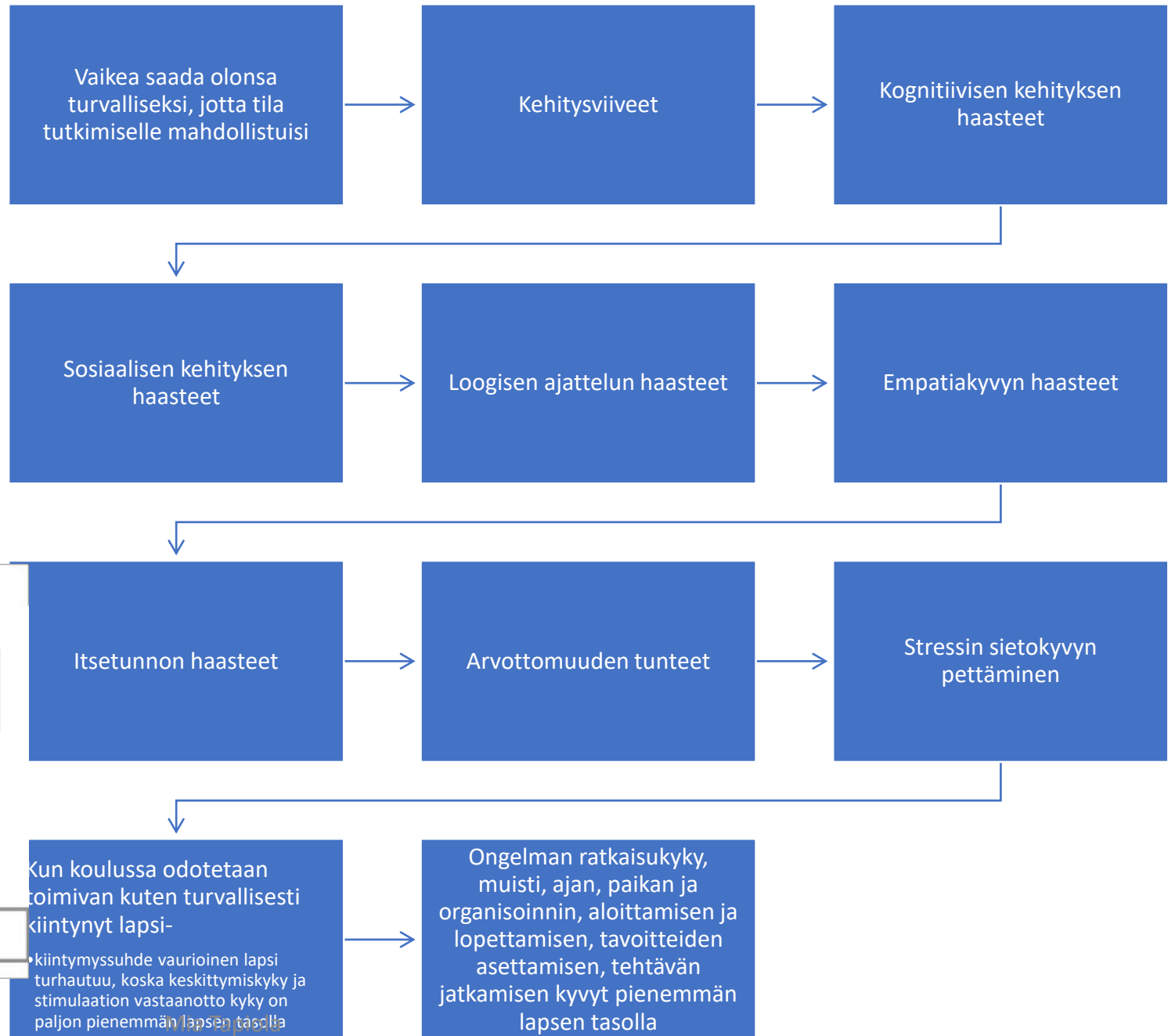
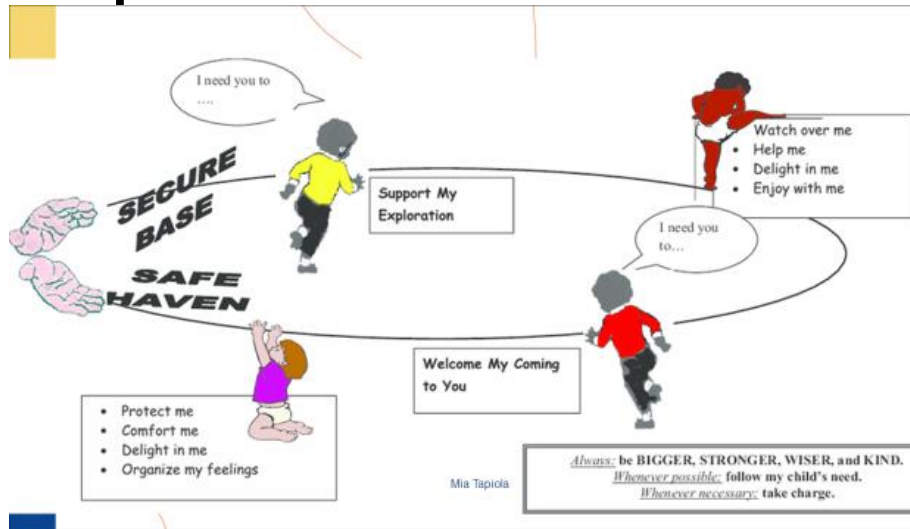

Muumipeikko: No voi sun, hän kastuu litimäräksi!

Tautikki: Ehkä sillä ei ole väliä, jos on nimittäin näkymätön. Näkymätön lapsi-Tove Jansson

Kiintymyssuhdevauriot ja varhainen trauma lapsella

“Turvasatama puuttuu”

Varhaislapsuuden laiminlyönti ja traumavaikutukset

Rakenteellisia muutoksia ovat [amygdalan](#) laajentuminen -aivojen hälytyskeskus ylikehittynyt

[Hippokampuksen kutistuminen](#), aivojen alue, joka on kriittinen muistamaan tarinan siitä, mitä tapahtui traumaattisen kokemuksen aikana.

Amygdalan ja prefrontaalikorteksin yhteys jää ohueksi

Pelkojärjestelmä-Palkkiojärjestelmä-Muistijärjestelmä

Stressihormonien ylituotanto lapsuudessa kuluttaa immuunijärjestelmää ja johtaa hormonien köyhtymiseen aikuisiällä) - välttämättömiä sietää ja toipua päivittäisessä elämässä kohdatuista stressaamista tilanteista.

mitä traumakokemukset aiheuttavat?

kognitiiviset ongelmat, oppimisvaikeudet ja muistihäiriöt lisääntyvät

negatiivinen minäkuva, huono itsetunto

käyttäytymisen ja tunteiden hallinta vaikeutuu

käyttöoireet, aggressiivisuus, manipulatiivisuus

varautuneisuus, epäluuloisuus ja varuillaanolo lisääntyvät

Skannaa ympäristöä, autonominen hermosto tekee työtä---

psykykinen sairastavuus lisääntyy 2-3 x

tunne-elämän ongelmat, masennus, ahdistus, itsetuhoisuus, viiltelyt

PTSD

dissosiaatio-oireet

syömishäiriöt

persoonallisuushäiriöt

psykoottiset häiriöt

Varhaisissa ihmissuhteissaan vaille jääneen LAPSEN/KIINTYMYSSUHTEEN ONGELMAT NÄKYVÄT

Voimakkaat tunnereaktiot

Pelokkuus,
Pelottava, turhauttava käytös

Huono mentalisaaatiokyky,
toisen ihmisen asemaan asettuminen vaikeaa

Toisten kontrollointitarve, mahtaillee
näkee itsensä negatiivisessa valossa

Kyvytön ymmärtämään tai välittämään
toisten tunteista

Ei osaa sanallistaa itseään, vaikea ymmärtää

Kroonisen stressin vaikutus aivoihin

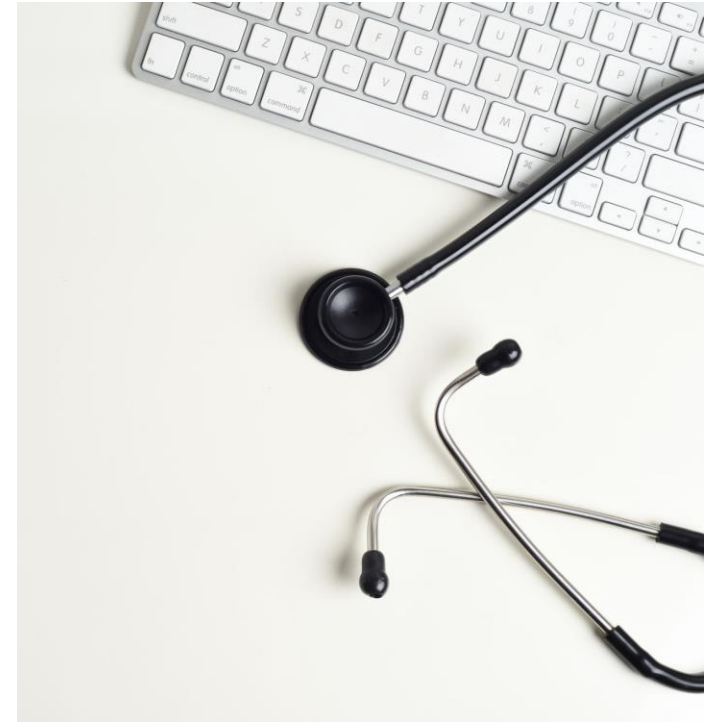
Hippocampus voi vaurioitua,
Vaikutus **muistin** toimintaa
heikentävästi

Amygdalan "hälytysjärjestelmä"
voi herkistyä, Ahdistusherkyys,
ympäristön kokeminen
negatiivisena "mielen
taustamusiikki
kauhuelokuvasta"

Stressihormoneja säätelevä
HPAsysteemi voi jäädä päälle

Nähdäänkö lapsen käytöksen taakse

- Sijaisvanhemmat, biologiset vanhemmat ja ammattilaiset, jotka eivät ymmärrä trauman seurauksia, voivat virheellisesti arvioida väärin lapsen käyttäytymisen
 - Pyrkimykset puuttua negatiiviseen käyttäytymiseen voivat olla tehottomia ja jopa vahingollisia.
 - Henkilöiden, jotka työskentelevät sijaislasten kanssa tai joilla on läheisiä kohtaamisia heidän kanssaan, tulisi osoittaa ymmärrystä traumatietoisesta hoidosta
- Isobel, S. (2016). Traumainformoitu hoito: radikaali muutos vai hyvä peruskäytäntö?

Kokonaan erityisen tuen verkosto
VIP

Tietoa ja tukea sijoitetun lapsen koulupolulle

Sijoitetut lapset -teemaryhmän terveiset
VIPU 2.0 -verkostolle

Merja Koivisto, teemaryhmän puheenjohtaja

STRESS & EARLY BRAIN GROWTH

Understanding Adverse Childhood Experiences (ACEs)

What are ACEs?

ACEs are serious childhood traumas -- a list is shown below -- that result in toxic stress that can harm a child's brain. This toxic stress may prevent child from learning, from playing in a healthy way with other children, and can result in long-term health problems.

Adverse Childhood Experiences can include:

1. Emotional abuse
2. Physical abuse
3. Sexual abuse
4. Emotional neglect
5. Physical neglect
6. Mother treated violently
7. Household substance abuse
8. Household mental illness
9. Parental separation or divorce
10. Incarcerated household member
11. Bullying (by another child or adult)
12. Witnessing violence outside the home
13. Witness a brother or sister being abused
14. Racism, sexism, or any other form of discrimination
15. Being homeless
16. Natural disasters and war

Exposure to childhood ACEs can increase the risk of:

- Adolescent pregnancy
- Alcoholism and alcohol abuse
- Depression
- Illicit drug use
- Heart disease
- Liver disease
- Multiple sexual partners
- Intimate partner violence
- Sexually transmitted diseases (STDs)
- Smoking
- Suicide attempts
- Unintended pregnancies

How do ACEs affect health?

Through stress. Frequent or prolonged exposure to ACEs can create toxic stress which can damage the developing brain of a child and affect overall health.

Reduces the ability to respond, learn, or figure things out, which can result in problems in school.

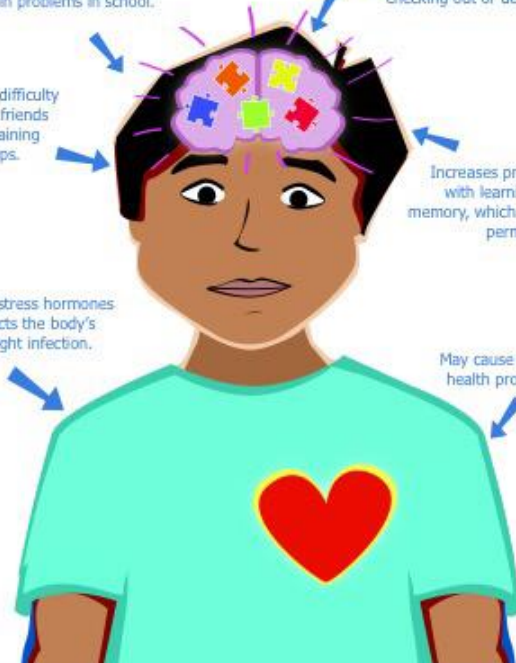
Lowers tolerance for stress, which can result in behaviors such as fighting, checking out or defiance.

Increases difficulty in making friends and maintaining relationships.

Increases problems with learning and memory, which can be permanent.

Increases stress hormones which affects the body's ability to fight infection.

May cause lasting health problems.

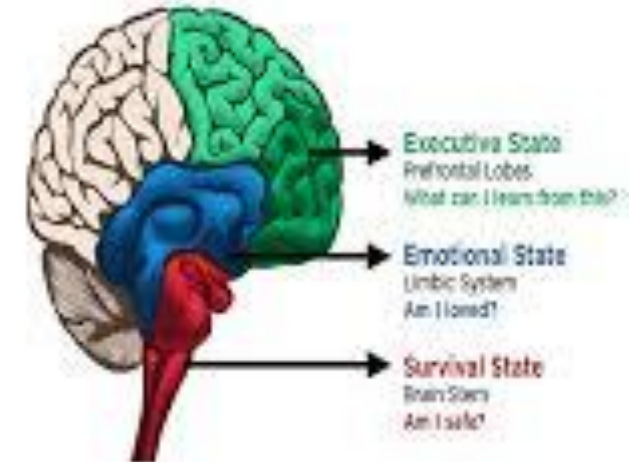

A Survival Mode Response to toxic stress increases a child's heart rate, blood pressure, breathing and muscle tension. Their thinking brain is knocked off-line. Self-protection is their priority. In other words:
"I can't hear you! I can't respond to you! I am just trying to be safe!"

En kuule sinua, en voi vastata sinulle, yritän vain olla turvassa!

Prefrontal Cortex

- Assessing consequences
- Mediating conflict
- Planning and making choices
- Managing impulsivity
- Abstract Reasoning - if/then thinking

Executive State
 Prefrontal Lobes
 What can I learn from this?

Emotional State
 Limbic System
 Am I loved?

Survival State
 Brain Stem
 Am I safe?

Traumatietoinen -lähestymistapa

- Haitalliset lapsuuden kokemukset vaikuttavat lasten aivojen kehitykseen.
- Haitalliset lapsuuden kokemukset saavat aivot kehittymään tavalla, joka auttaa lasta selviytymään vaarallisessa maailmassa.
 - Lapsi on jatkuvasti valppaana vaarojen varalta ja voi reagoida nopeasti havaittuihin uhkiin.
- Amygdala eli selviytymisaivot aktivoituvat stressihormonien, kuten kortisolin ja adrenaliinin, vaikutuksesta.
 - pakene/taistele/jähmetyreaktioita
- Lapset, jotka kokevat toistuvia haitallisia/traumaattisia kokemuksia pysyvät tässä ylivireystilassa pitkiä aikoja, jolloin muut aivoalueet eivät aktivoitu.
- Vakavalle tai krooniselle traumalle altistuneet lapset voivat juuttua "on-asentoon".

Esim. Mahdollisia traumalaukaisijoita ympäristössä

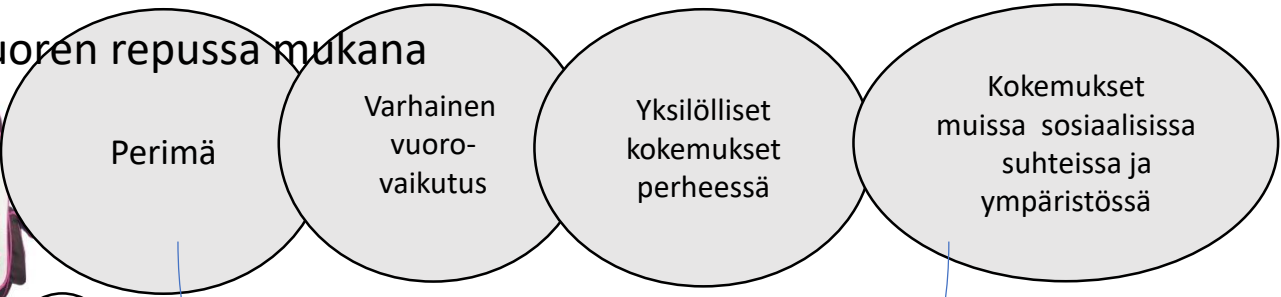
- Äänekkäät, kaaottiset tilat
- Fyysinen kosketus- ei yllätyksiä, saa itse valita
- Epävarmuus odotuksista
- Rutiinien muutokset
- Tilanteet, joissa komennetaan, asetetaan rajoja
- Kehon asennot, jotka ovat uhkaavia (käden nostaminen)
- Ambulanssit, poliisit, niihin liittyvät äänet
- Tietyt hajut, tietynlainen säätila, tietty aika vuodesta
- Koulun tilat, jotka voisivat olla turvattomia tai valvomattomia, esim vessat, pesutilat
- Sanallinen tai fyysinen aggressio tai puolustautuminen
- Kieltäytyminen puhumasta tai poistuminen tilanteesta
- Päihteiden käyttö
- Poissaolevuus (keho/ilme)

Traumamuistuttajat/triggerit saavat kehon automaattisesti reagoimaan samalla tavoin kuin traumaattinen tapahtuma tapahtuisi sillä hetkellä uudelleen.

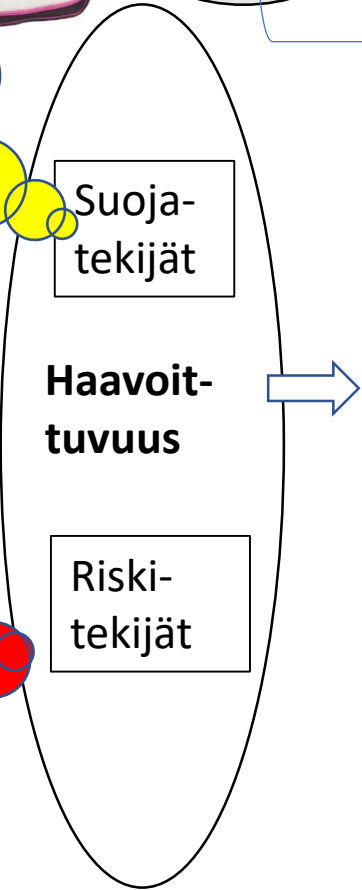
Lapsen taustan
tunteminen
auttaa...

Lapsen ja nuoren repussa mukana

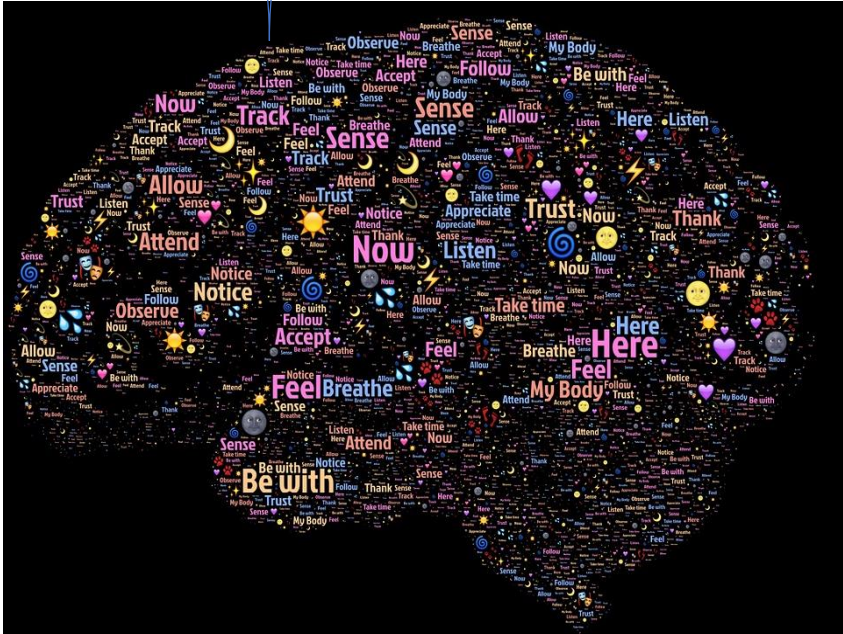

Turvallinen, luotettava aikuinen
Kannustava, rajoja asettava lämmin vanhemmuus
Toimivat vertaissuhteet
Sopeutuva, avoin, utelias persoonallisuus

Elämäntapahtumat
Laiminlyönti
Menetykset
Traumat

Geneettinen haavoittuvuus
Kiintymyssuhteen ongelmat
Epäjohdonmukainen kasvatusta, mitätönti
Oppimisvaikeudet, pitkäaikaissairaudet
Vanhempien psykopatologia ja päihteiden käyttö
Varautunut, ujo persoonallisuus

Aivot ja niihin vaikuttavat tekijät ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa

Vaativa erityinen tuki esi- ja perusopetuksessa

Kehittämisryhmän loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:34

- **kehittämis ehdotus 12: Oppilaan koulunkäyntikyvyn arvio tehdään opetuksen järjestäjän toimesta moniammatillisesti.**
 - **oppilaalla on aina oikeus saada perusopetusta!**

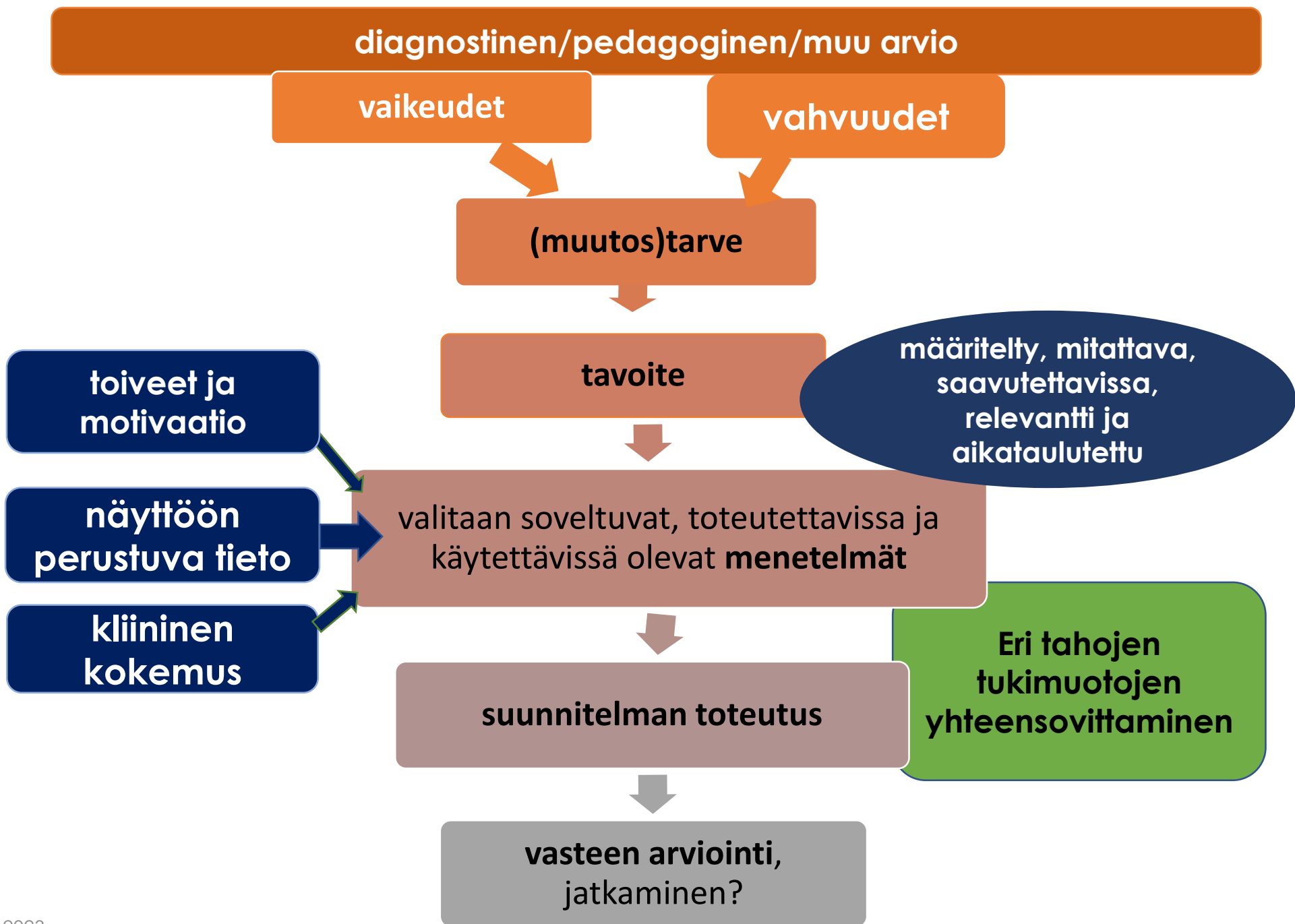
MUISTA!

- Puutu luvattomiin poissaoloihin ajoissa
- Selvitä poissaolojen todellinen syy
- Hae monialaista tukea verkostoista
- Rääätälöi opetusta ja oppimisympäristöä
- Huolehdi oppilaan riittävästä pedagogisesta tuesta ja mahdollisuudesta monipuolisen näytön antamiseen
- Tue oppimista, tapahtuipa opiskelu sitten kotona tai koulussa. Koulutehtävien tekeminen lisää ajatusta omasta pärjäävyydestä ja kiinnittää lasta/nuorta takaisin kouluun.

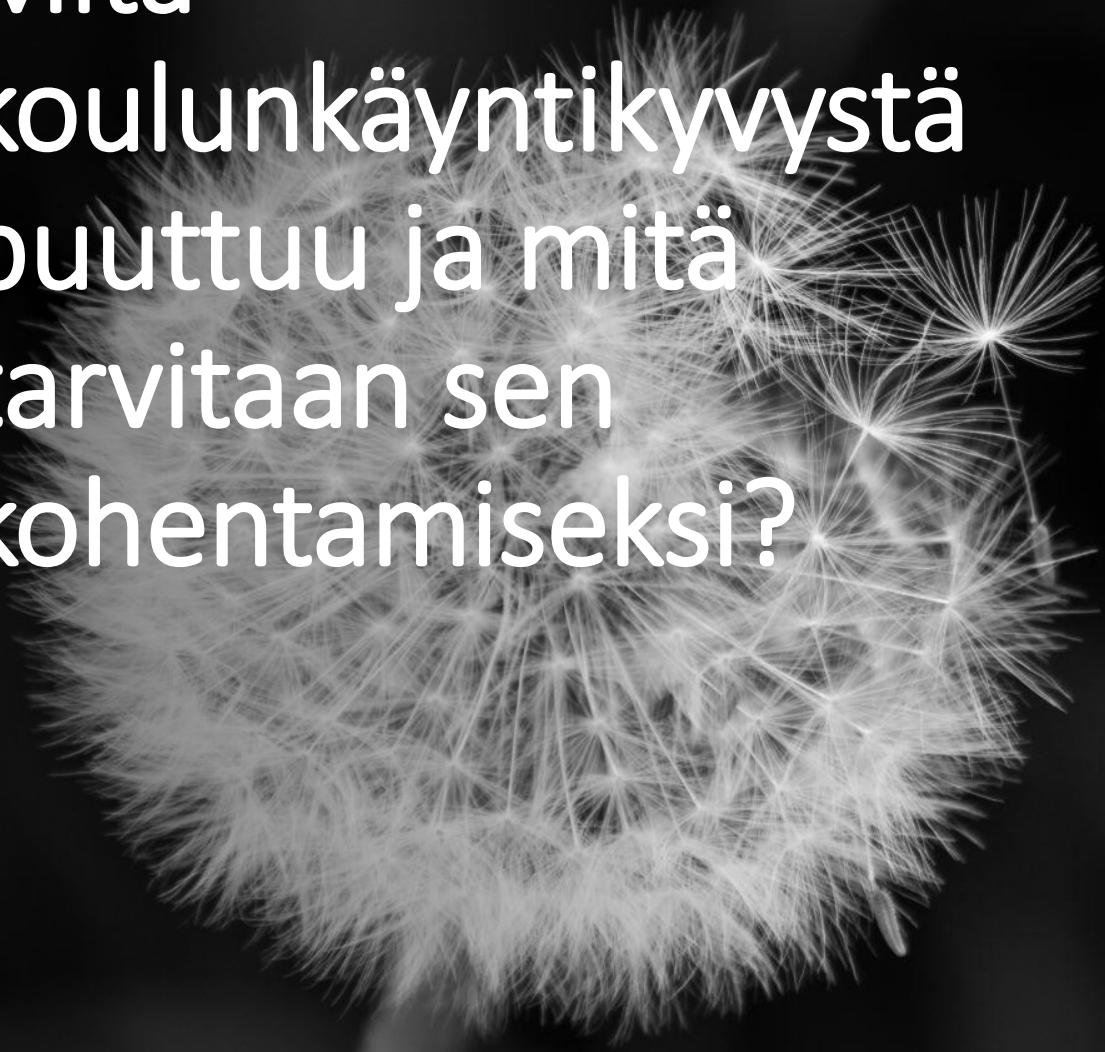
Oppaan sisältö: Tuuve- ja Monni Online -hankkeet
Johanna Sergejeff, Tiina Pilbacka-Rönkä & Harri Mantila
Kuvitus ja taitto: Anni Nykänen

Opas

SRAS-R koulupoissaolokysely vanhemmille http://www.socca.fi/files/7719/Koulupoissaolokysely_-_vanhemmat.pdf kysely lapsille ja nuorille http://www.socca.fi/files/7718/Koulupoissaolokysely_-_lappi_nuori.pdf

Mitä
koulunkäyntikyvystä
puuttuu ja mitä
tarvitaan sen
kohentamiseksi?

Koulunkäytikyvyn tukeminen

Millaisia seikkoja ongelman taustalta löytyy?

Mikä on tavoite?

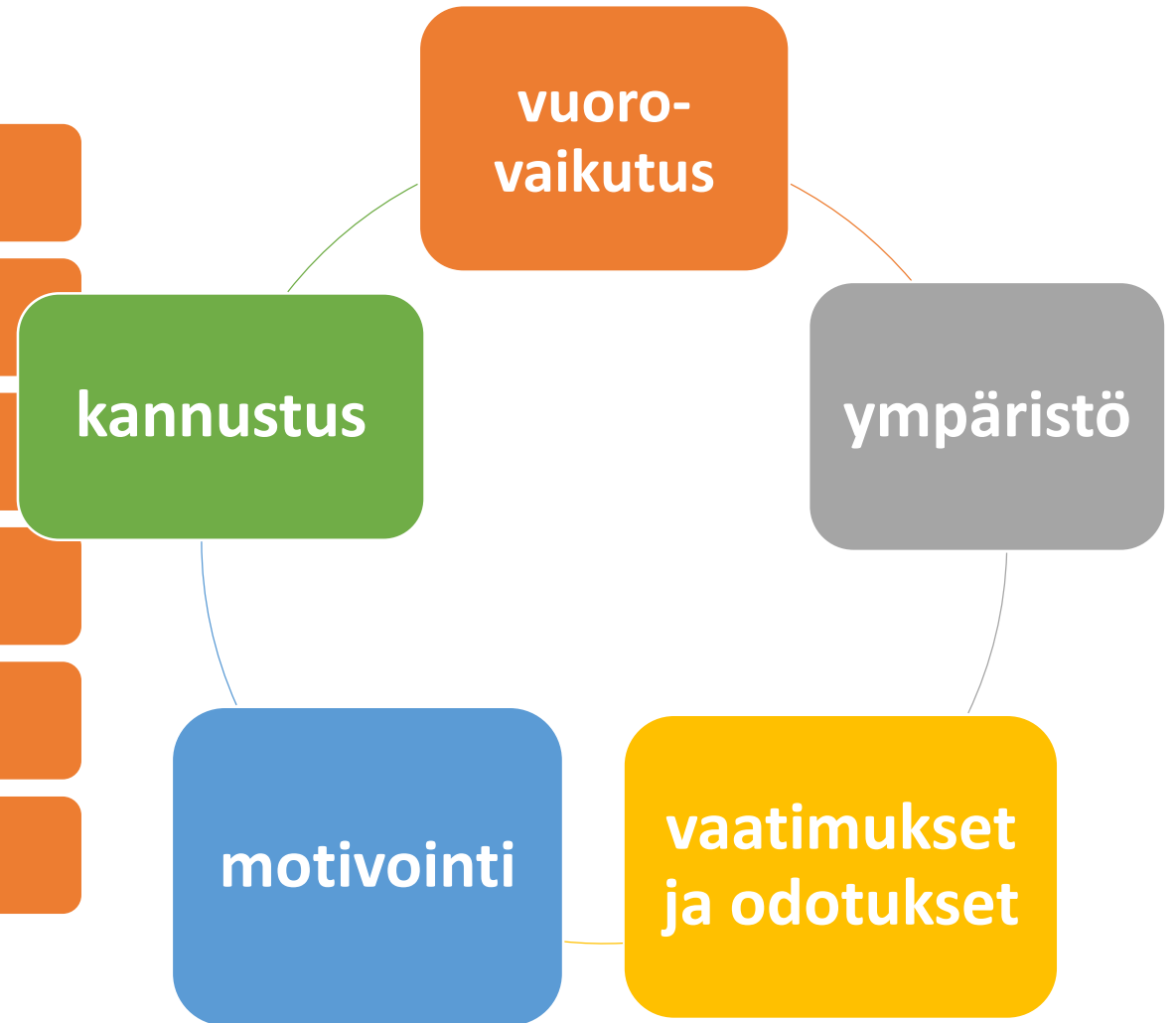
Mitä olisi mahdollista tehdä toisin?

Mihin on mahdollista vaikuttaa?

Mitä oppilas itse ehdottaa ratkaisuksi?

www.toimintakykyarvio.fi

- koulunkäytikyvyn arviointiseula
- toimintakykyarvio

Näkymätön taakka

mitä näissä matkalaukuissa on -
mitä voimme tehdä
saadaksemme negatiivisia
asioita pois

- Trauma voi vaikuttaa kehitykseen lapsen kehitykseen aivotasolla.
- Samalla trauma muokkaa myös lasten uskomuksia ja odotuksia itsestään
- Monet traumataustaiset ovat oppineet odottamaan ja uskomaan pahinta itsestään ja heistä välittävistä ihmisistä
- Nämä uskomukset ja odotukset ovat kuin "**näkymätön matkalaukku**", jota lapset kantavat mukanaan sijoituksesta toiseen, koulusta kouluun ja lapsuudesta aikuisuuteen

-mitä voimme tehdä
pakataksemme matkalaukut
uudelleen positiivisemmilla
uskomuksilla ja kokemuksilla?
Kuinka voimme auttaa näitä
lapsia tulemaan sitkeämmiksi ja
uskomaan, että he ovat turvassa,
kykeneviä ja rakastettavia?

Stokes, C (2103) "Repacking the Invisible Suitcase"

CW360° 2013, 28

Traumalasisit päällä vai pois

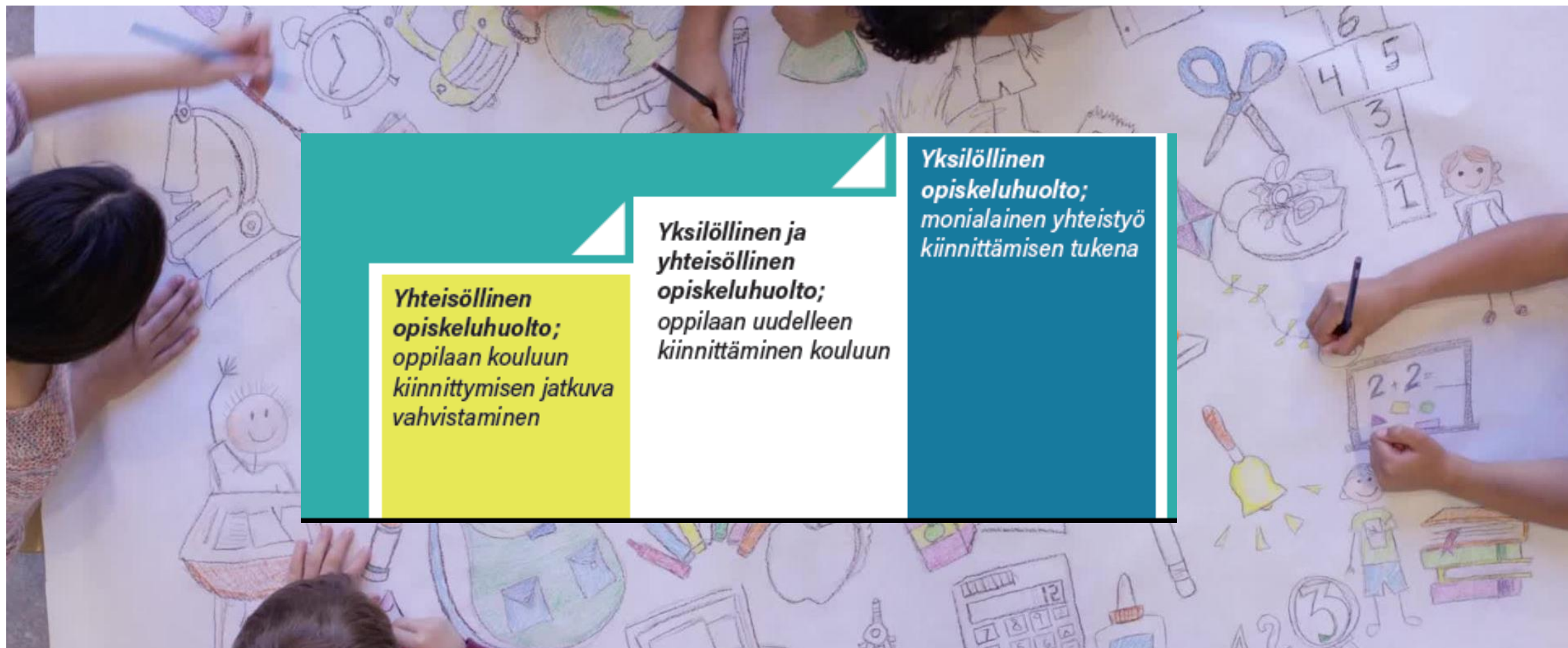
Traumalasisit poissa	Traumalasisit päällä
Manipulatiivisuus	Käyttää samoja keinoja kuin on tottunutkin suhteessa olemisessa. Selviytymiskeino
Laiskuus	Ylikuormitus. Toiminnan ohjauksen kehittymättömyys.
Vastustaminen	Luottamuksen puute liittyen aiempaan väkivaltakokemukseen. Pettyksen suhteessa olemiseen.
Motivaation puute	Masennus. Pelokkuus. Kuormitus. "jäätyminen"
Epäkunnioittava suhtautuminen	Uhkan kokemus. Turvattomuus. Tilanteen hallinnan puute.
Huomionhakuisuus	Yksinolon tunne. Kokemus, että ei ole tullut kuulluksi. Yhteyden etsimistä.

Traumainformoidun käytännön keskeiset periaatteet- sopinee yleisesti kohtaamisen tueksi

- Turvallisuus
- Luottamus
- Valinnan mahdollisuus
- Yhteistyö
- Vaikutusmahdollisuudet
- Kulttuurinen huomioon
ottaminen

Kouluun kiinnittyminen- saada turvallinen mieli...

Yhteisöllinen opiskeluhoito;
oppilaan kouluun kiinnittymisen jatkuva vahvistaminen

Yksilöllinen ja yhteisöllinen opiskeluhoito;
oppilaan uudelleen kiinnittäminen kouluun

Yksilöllinen opiskeluhoito;
monialainen yhteistyö kiinnittämisen tukena

Kiva, kun tulit!

Pieni opas koululäsnäolon tueksi
ja poissaolojen vähentämiseksi

*Kouluun kiinnittyminen kuvaa oppilaan suhdetta koulunkäyntiin ja opiskeluun -se on oppilaan ja hänen kouluympäristönsä välinen vuorovaikutussuhde.
-Kouluun kiinnittyminen ennaltaehkäisee poissaoloja ja edistää oppimista.*

kouluun kiinnittyminen (Palmu ym)

- **positiivinen suhtautuminen koulunkäyntiin ja opiskeluun**
- **kolme ulottuvuutta**
 - **tunneperäinen**
 - **toiminnallinen**
 - **kognitiivinen**
- **keskeisiä kiinnittymisessä**
 - **osallistuminen (sekä opiskelu että muut aktiviteetit)**
 - **samastuminen (kokemus kuulumisesta joukkoon, kouluun liittyvien asioiden arvostaminen, sosiaalisen ympäristön emotionaalinen tuki)**
 - **autonomia (mahdollisuus vaikuttaa, riittävä hallinnan tunne)**
 - **kompetenssi (kokemus pärjävyydestä)**

Yhteenkuuluvuuden tunne- mitä tarkoittaa

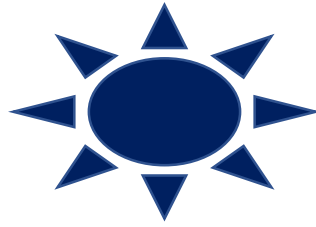
- PISA-tutkimustuloksista löytyy myös valoisa puoli: suomalaisten oppilaiden yhteenkuuluvuuden tunne kouluun ja tyytyväisyys elämään olivat tutkimuksessa selvästi OECD-maiden keskiarvon yläpuolella.
- Yhteenkuuluvuuden tunne, kouluun kiinnittyminen on Pisa-tutkimuksen kansallisen tutkimusjohtajan **Arto Ahosen** mukaan merkittävä asia.
- ✓ **Väittämät oppilaiden yhteenkuuluvuuden tunteesta kouluuyhteisöön**
- ✓ **Tunnen itseni ulkopuoliseksi.**
- ✓ **Saan helposti ystäviä koulussa.**
- ✓ **Tunnen kuuluvani kouluun.**
- ✓ **Koulussa oloni on vaivaantunut ja tunnen olevani väärässä paikassa.**
- ✓ **Toiset oppilaat tuntuvat pitävän minusta.**
- ✓ **Tunnen oloni koulussa yksinäiseksi.**

Pisa-tutkimusten valopilkku: suomalaisnuoret muita kiinnittyneempiä kouluun ja tyytyväisempiä elämäänsä

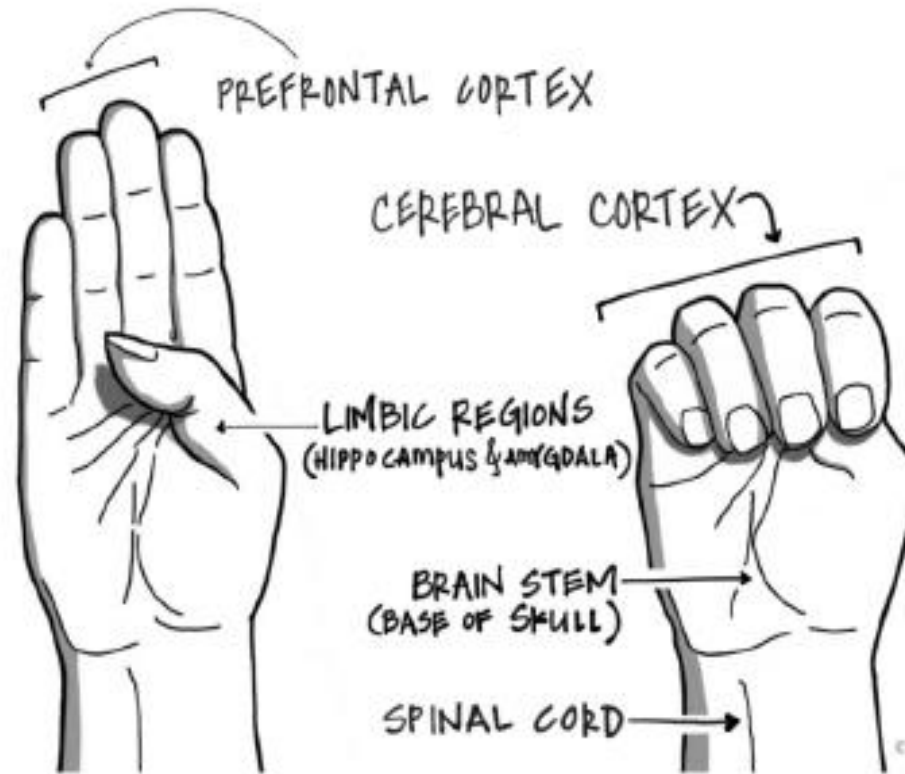
Erityisesti suomalaiset pojat tuntevat olevansa vahvasti osa kouluuyhteisöä. Poikien ero suomalaisiin tyttöihin oli vertailumaiden suurin.

Tunne ja järki, D. Siegel

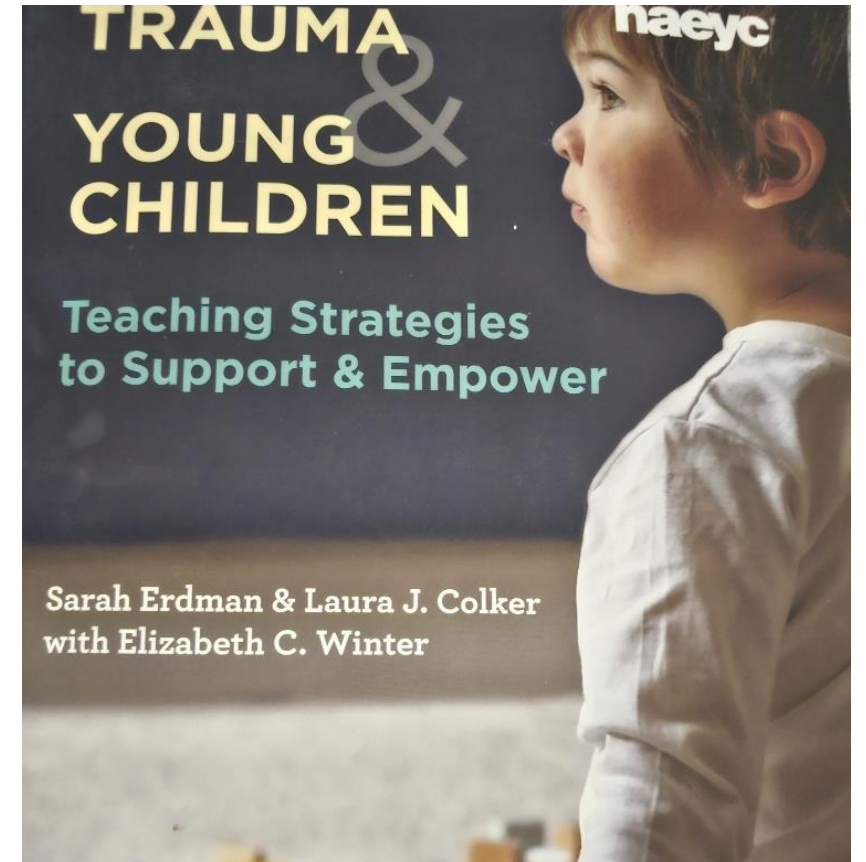
Hand Model of the Brain

- Hyvän toimintakyvyn kannalta tunteen ja järjen tasapaino on tärkeä
- Jos tunnetta on paljon, ei järki ole tavattavissa (esim. raivokohtauksen aikana)
- Traumaattiset kokemukset ja kiintymyssuhteen ongelmat voivat vääristää tasapainoa pitkäaikaisesti
- aivot: turvallisuuden kokemus ”hiljentää manteliumakkeen (vuorovaikutus), jolloin prefrontaali aivokuori aktivoituu ja ns. sosiaalinen ja emotionaalinen kanava saadaan auki.
- TARVITAAN AIKUINEN

Esim. Traumatietoinen lähestyminen

- Pyrkii sosiaaliseen ja emotionaaliseen tukeen
 - Lapsi oppii asteittain rauhoittumiskeinoja ja säätelykeinoja
 - Lapsi kykenee keskittymään opiskeluun
- HYÖDYTTÄÄ KAIKKIA LAPSIA JA AIKUISIA
- Auttaa kavereiden kanssa toimimisessa, toiminnanohjauksen kehittämisessä. Ongelmanratkaisutaidoissa, empatian kehittymistä ja opiskelutaidoissa

kuinka aikuinen voi vähentää lapsen stressiä ?

hyvä, välittävä vuorovaikutussuhde/ sosiaalinen tuki:

- Aikuisen välittäminen, fyysinen kontakti, puhe, lohdutus, tilanteen selittäminen,
- emotionaalinen läsnäoleminen
- läheisyys, kosketus ja helliminen tärkeitä!
- kuulluksi tuleminen tunne
- kannustavuus

lapsen turvallisuuden tunteen lisääminen

- rutiinit, arjen ennustettavuus, merkit siirtymästä
- selkeästi määritellyt rajat, joustavuus joissakin tilanteissa
- vaatimusten ja haasteiden asettaminen lapsen vastaanottokyvyn mukaan
- tunteiden empaattinen vastaanottaminen, lapsen tukeminen

ympäristön muokkaus stressiä vähentäväksi

hallinnan tunne: Valinnan mahdollisuudet, omatoimisuus

lapsen selviytymiskeinojen lisääminen

- rentoutumis- ja palautumiskeinojen opettaminen

mielihyvää tuottavien elämysten (yhdessäolo) tarjoaminen

- odottamisen ja ponnistelun merkityksen opettamista ei saa unohtaa
- sopimatonta käytöstä ei sallita mielihyvänkään vuoksi!

AITO KOHTAAMINEN- BINGO

Katsoo silmiin.	Aloittaa ystävällisesti.	Puhuu suoraan ja arvostaen.	Kertoo, jos on epävarma jostain ja lupaa selvittää.
Keskustelee, ei kuulustele.	Kuuntele minua.	Kysyy, olenko tullut kuulluksi.	Kertoo jotain myös itsestään.
Tukee minua oman mielipiteen ilmaisussa.	Keskustelee kanssani eikä kerää vain tarvitsemiaan tietoja.	On aidosti kiinnostunut minusta ja kuulumisistani.	Ei painosta.
Varmistaa, että tiedän mitä tapahtuu seuraavaksi yhdessä.	Antaa välillä olla ihan hiljaakin ja miettiä.	Kummatkin ymmärtää ainakin jotain samalla tavalla.	Muistaa mistä on puhuttu viimeksi.
Pitää kiinni sovituista asioista.	Antaa aikaa osoittautua luottamuksen arvoiseksi.	Ei kiirehdi.	Jakaa valtaa ja vastuuta asioista myös minulle.

Puuttuminen yhteen asiaan ei useinkaan riitä?

Tuki yhtä aikaa ja samaan suuntaan...

1

KOULUUN TULO VAIKEAA-Miksi?

- Havainnointi
- Keskustelu, poissaolotietojen keruu, mukana terveydenhoitaja, kuraattori

2

Yhteisen ymmärryksen lisääminen

3

Usein syyt taustalla kietoutuvat toisiinsa- monialainen lähestyminen

4

Yhteinen suunnitelma, jolla tuetaan koulunkäyntiä

Kuka auttaa?

OPPILASHUOLTO
yhteisöllinen OH
monialainen yksilökohtainen OH
kiusaamiseen puuttuminen

KOULU
pedagoginen tuki
opetusjärjestelyt
kohtaaminen
innostaminen

kaverit:
asenne
koulun-
käyntiin

PERHE
huolenpito
kannustus koulunkäyntiin
koulunkäynnin arvostus
yhteistyö eri tahojen kanssa

KOULU/OPISKELUTERVEYDENHUOLTO
PERUSTERVEYDENHUOLTO
PERHENEUVOLA
PERHEKESKUS
kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja
hyvinvoinnin edistäminen
sairauksien ja häiriöiden tunnistaminen
alkuvaiheen hoito
seuranta

SOSIAALIPALVELUT
erilaiset tukitoimet
kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilö
ja -perhe
lastensuojelu

ERIKOISSAIRAANHOITO
monimutkaisempien tai vaativien
häiriöiden diagnosointi ja hoito
sairaalahoito

NUORISOTYÖ

POLIISI
Ankkurityöryhmä

tukemisen keskeiset elementit

ympäristön muokkaus
(häiriötekijöiden poisto,
toimintakyvyn tuki, kuvat,
strukturi ym)
perheen/ryhmän toiminnan
muokkaus (rutiinit)

kohdatuksi tuleminen,
myönteinen
vuorovaikutus,
kuunteleminen,
empatia

toimintakykyä tukeva ohjaus
(ennakointi, odotusten
kertominen etukäteisvalmistelu,
ohjeiden pilkkominen, kannustus,
muistuttaminen ym)

vaikeuksien lievittäminen ja
kompensoiminen
apuvälineet, terapia,
opetusjärjestelyt tarvittava
(lääke)hoito

oirehallinta ja
toimintakyvyn
tukeminen

tarvittavien taitojen
opettaminen ja harjoittelu
(opiskelustrategiat,
tunnetaidot, stressin hallinta
ym)

POL 18 : Erityiset opetusjärjestelyt

- Oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:
 - 1) Oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
 - 2) Perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai
 - 3) **Se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.**

Työryhmän kehittämissuositus 12; ”Oppilaan koulunkäyntikyvyn arviointi tehdään opetuksen järjestäjän toimesta monialaisesti. Tarvittavat jatkotoimenpiteet suunnitellaan ja ne vastuutetaan moniammatillisesti.”

.... ”Kun lapsella, oppilaalla tai opiskelijalla on neuvolan ja opiskeluhuollon ammattihenkilöiden arvion mukaan tarve päästä nopeutetussa menettelyssä mielenterveyspalveluihin, on hoidon tarpeen edellyttämät tutkimukset ja erikoislääkärin arviointi toteutettava viipymättä.

Koulunkäynnin voi estää ainoastaan akuutti kriisitilanne, muu hyvin vahva psyykkisistä syistä johtuva toimintakyvyttömyys tai vakava somaattinen sairaus.”

milloin Lyhennetty koulupäivä?

lyhennetty koulupäivä voi olla hyödyksi, jos

oppilaalla on jaksamiseen vaikuttava sairaus tai elämäntilanne ja

oppilas kuormittuu koulutyöskentelystä ja

koulupäivän muokkaaminen muuten ei auta tai ei ole mahdollista

lyhennetty koulupäivä voi

lisätä onnistumisen kokemuksia ja tukea positiivista minäkuvaa oppijana

vähentää tunne- ja käytösoireita kotona ja koulussa

lyhennetty koulupäivä voi kuitenkin myös vahvistaa ongelmaa (esim välttelykäyttäytyminen) tai lisätä syrjäytymisen riskiä (oppimisen aukot)

kun lyhennettyyn koulupäivään siirrytään, olisi sovittava seurannasta ja tavoitteista

miten koulupäivää lyhennetään?

millaiset ovat opilliset tavoitteet?

onko tavoitteena palaaminen normaalimittaiseen koulutyöskentelyyn?

millä tavalla ja perusteilla koulupäivän pituutta jatketaan?

mitä muutoksia tarvitaan, jotta poikkeusjärjestelystä päästään takaisin normaaliin?

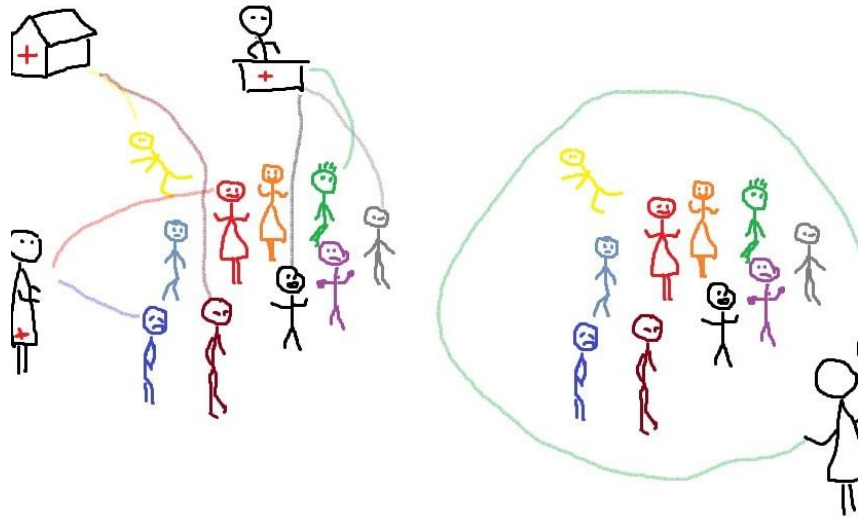
Kuka on lapsen kanssa muuun ajan päivästä?

Koulunkäynnin voi estää ainoastaan akuutti kriisitilanne, muu hyvin vahva psyykkisistä syistä johtuva toimintakyvyttömyys tai vakava somaattinen sairaus.

Koulunkäyntitauko?

- ensisijainen tavoite on vakauttaa ja rauhoittaa koulunkäyntitilanne ja varmistaa oppilaan oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta
- koulun tulee järjestää tarvittavat opetuksen osallistumiseen edellyttämät tukitoimet
 - sovitaan käytännön toimenpiteistä ja työnjaosta eri toimijoiden kesken
 - vrt esim ADHD, diabetes, anoreksia, syöpä, etenevät neurologiset sairaudet

Yksilön vai ryhmän ongelma?

- yksilöjä hoitamalla ei saa muutettua ryhmästä johtuvia ongelmia
- tarvitaan koko ryhmän tilanteen arviointia ja sen toiminnan muokkaamista
- Mitä jos ryhmä on mahdoton?

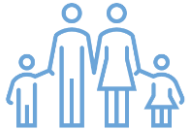
Monialaiset palvelut PERUSOPETUKSEN lapsille, nuorille ja perheille

Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki

Tuen tarve kasvaa

Vaativa tuki

TOIMINTAKULTTUURI: Aito kohtaaminen, välttävä vuorovaikutus, vahvuudet esiin ja huolet puheeksi, mm. Lapset puheeksi Varhainen tunnistaminen ja tuki

Perhekeskus-toiminta:

Kohtaamispaikat

Palvelupuhelimet

Perheiden sote- ja sivistyspalvelut

Järjestöt ja seurakunnat

Perusopetuksen tuki

Opetus ja kasvatus sekä kaikkien lasten oppimista ja hyvinvointia edistävä toimintakulttuuri

Yhteisöllinen opiskeluhoito: hyvinvointioppiminen ryhmässä ja yhteisössä, kohdennettu ryhmätoiminta ja vertaistuki, poissaolojen ehkäisy, opiskeluhoitopalvelut, muut toimijat ja yhteistyökumppanit

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki/ eriyttäminen, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineet jne.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestäminen ja seuranta monialaisesti*

Yksilökohtainen oppilashuolto: opiskeluhoitopalvelut eli **kouluterveydenhuolto, psykologi- ja kuraattoripalvelut**, monialainen asiantuntijaryhmä

Opiskeluhoollon monialainen asiantuntijaryhmä:** suunnitelmallinen yhteistyö ja tiedonvaihto

Konsultointi ja palvelut: sairaalaopetus, Elmeri, Valteri, valtion koulukodit

Sote-tukitoimet

Perusterveydenhuolto: lievien ja keskivaikeiden sairauksien diagnosointi, hoito ja kuntoutus

Erikoissairaanhoito: vaativien sairauksien diagnosointi, hoito ja kuntoutus

Sosiaalihuoltopalvelut: lapsen palvelutarpeen arviointi ja lastensuojelutarpeen selvittäminen, perhesosiaalityö, perhetyö, kasvatus- ja perheneuvonta, lastenvalvojan palvelut

Lastensuojelupalvelut: avohuollon tukitoimet, sijaishuolto, jälkihuolto

Vammaispalvelut: avustamis- ja apuvälinepalvelut, kuntoutus

Vaativa konsultaatio: vaativa erityisosaaminen esi- ja perusopetuksessa

OT-keskus: vaativin sosiaali- ja terveydenhuollon erityisosaaminen

Muut toimijat ja yhteistyökumppanit mukana tarpeen mukaan eri vaiheissa, mm. esiopetus, II asteen oppilaitokset, nuorisopalvelut, ohjaamot, järjestöt, seurakunnat, kotoutumispalvelut, poliisi ja Ankkuri-toiminta, rikosseuraamuslaitos

Liisan tarina

Liisan koulutaival oli ollut hankala alakoulusta lähtien. Sosiaaliset tilanteet sekä suuret ryhmät stressasivat tyttöä ja saivat aikaan raivokohtauksia. Ajoittain Liisa kieltäytyi menemästä kouluun. Alakoulu saatiin kuitenkin päätökseen tukitoimien ja joustavan luokanopettajan avulla. Yläkoulussa kuvioihin tulivat yksinäisyys ja masennusoireet. Liisa siirrettiin erityisen tuen piiriin ja hän sai opiskelupaikan pienluokasta. Tukitoimista huolimatta kouluun meno muuttui mahdolliseksi.

Tässä vaiheessa tehtiin päätös erityisistä opetusjärjestelyistä ja aloitettiin poissaolojen syiden tarkempi selvittäminen. Todettiin, että Liisalla on autismin kirjon piirteitä, jotka osin selittivät jumiutumista ja hankaluuksia sosiaalisissa tilanteissa. Masennuksen hoito aloitettiin sekä terapian että lääkityksen voimin. Liisa opiskeli kotona koulusta saatujen ohjeiden mukaisesti ja kävi vain kokeissa koulun tiloissa. Kahdeksannen luokan aikana tehtiin päätös vuosiluokkiin sitomattomasta opetuksesta.

Liisan opettaja oli yhteydessä tuetun verkko-opetushankkeen erityisopettajaan (tuuve.fi) ja verkko-opinnot aloitettiin yhdeksännen lukuvuoden alkaessa. Verkossa Liisa tapasi hankkeen erityisopettajaa kahdesti viikossa ja osallistui ryhmäkursseille. Koulutehtävien tekeminen alkoi kiinnittää Liisaa takaisin koulun toimintaan. Erikoissairaanhoidon tuki loi pohjaa eheytymiselle ja pikkuhiljaa Liisa palasi takaisin pienluokkaansa. Lyhennetty koulupäivä auttoi jaksamaan ja osan opinnoista Liisa saattoi edelleen suorittaa verkossa.

**KOULUA
KÄYMÄTTÖMÄT
OPPILAAT**

Pieni opas koulunkäynnin tueksi

Olisiko Liisan tuki voitu aloittaa jo aiemmin?

- Miten varhaiskasvatuksessa oli nähty Liisan kehitys?
- Oliko neuvolaiässä ollut kehitysviiveitä?
- Sosiaaliset tilanteet, suuret ryhmät, raivareita? Yläkoulussa masennus
- Alakoulussa joustoa...mutta yläkouluun ei enää menty----
- Autismikirjon diagnoosi

Työvälineenä oma itse-huolehdi
omasta hyvinvoinnistas- uskalla
olla tärkeä-miten tukea kouluun
kiinnittymistä?

- Positiivinen, iloinen, lämmin, rohkaiseva asenne
- Aito ja arvostava kohtaaminen
- Kokemuksen kuuleminen, Rauhallinen, tyyni ja tasapainoinen aikuinen
- Hyvä vuorovaikutus- suuntautuminen lapseen
- Ei-kielellinen viestinä positiivista (ilmeet, eleet, asennot)
- Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen, oman kiintymys/traumataustan tunnistaminen ja sen vaikutukset sekundaaritraumatisoituminen, työnohjaus
- Koko henkilökunta arvokas suhteiden luojana
- Ei-tietäminen-yhdessä ihmettely

Put your Oxygen Mask on First

Rauhoittava, rento tilanne

- Tavoitteena on luoda rento, keskittynyt tila sekä aikuiselle että lapsille.
- Oppia yhdessä säätelämään tunteita ja palaamaan rentoutuneeseen tilaan hälytystilan jälkeen
 - auttaa lapsia toimimaan neokorteksissa, joka on vastuussa monimutkaisesta ajattelusta ja oppimisesta.

KOULUNKÄYNTIKYKYYN VAIKUTTAVAT LOPULTA MONET ASIAT¹²

Yksilön terveydentila

- yleinen hyvinvointi
- fyysiset oireet
- psyykkiset oireet
- oppimisvaikeudet

Yksilön toimintakyky

- toiminnanohjaus
- ajanhallinta
- tavaroista ja tehtävistä huolehtiminen
- sosiaaliset taidot
- tunteiden ja käyttäytymisen säätely
- aggression hallinta
- ongelmanratkaisutaidot

Yksilön voimavarat

- persoonallisuus
- resilienssi
- elämäntilanteen hallinta
- vahvuudet
- itsetuntemus
- hoito ja tukitoimet

Opiskeluympäristö

- fyysiset tilat ja olosuhteet
- ryhmän koko ja dynamiikka
- muiden erityisoppilaiden määrä
- aikuisten määrä ja toiminta
- luokka- ja kouluyhteisö
- opettajien yhteisö
- ilmapiiri, odotukset, arvot

KOULUNKÄYNTIKYKY

Motivaatioon vaikuttavat tekijät

- aikaisemmat kokemukset
- minäkuva
- omaksuttu rooli
- odotettavissa oleva subjektiivinen/objektiivinen hyöty

Opetus

- resurssit
- tukitoimet ja vaikeuksien huomioiminen
- pedagogiset menetelmät
- ryhmän ohjaus
- opettajan asenne
- opettajan saama tuki

Opiskelutaidot

- orientaatio
- käsitys itsestä oppijana
- opetetut ja omaksutut tekniikat
- ajankäyttö

Yksilön elämäntilanne

- perheen ja ympäristön tuki koulunkäynnille
- huolenpito perustarpeista
- elämäntilanteen vakaus, muutokset
- stressaavat kokemukset
- kiusaaminen

KOULUA KÄYMÄTTÖMÄT OPPILAAT

Pieni opas koulunkäynnin tueksi

Puustjärvi, A. 2017. Koulukuntoisuus/koulunkäyntikyky. Vaativa erityinen tuki esi- ja perusopetuksessa. Kehittämisyhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:34, http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80629/OKM_34_2017.pdf, muokattu Kunttu, K. 2011

Kiitos

- Keskustelua?

Mitä voidaan tehdä- miten rakennan turvan kokemusta koulussa?

Tarjota **rauhallista ja jäsentynyttä ohjausta** niin paljon kuin mahdollista

Ota **ilmapiiri** haltuusi: sinä säätelet tunneilmastoa

Työntekijä tarvitsee erityisen tuen **omien tunteiden ymmärtämiseksi**

Ajattele taaperoa, nämä **lapset tunnetasolla pienempiä**, vastaa ystävällisesti ja kunnoittavasti kuten tekisit 2-3 vuotiaan kanssa

Muista opettaminen, ei rankaisu- lapsilta puuttuvat **taidot**. Tarvitsevat mahdollisuuden sääntöjen oppimiselle!

Yritä muodostaa tukeva **luottamussuhde-** uskalla olla lapselle tärkeä ihmiskontakti, anna aikaa, pidä lupaukset!

Anna **pieni määrä huomioita säännöllisesti**, lapsi huomaa, että kiinnität häneen huomiota joka tapauksessa.

Näytä, että **kuuntelet, validoi lapsen tunne**, vaikka tarina ei olisi ymmärrettävä

Anna **tilaa rauhoittua**, ihminen tai aktiviteetti, liikuntasuoritus

KoulussaPaikka lähellä seinää, ei ketään takana- ei vaaraa

Selitä etukäteen rutiinin muutokset tai henkilökunnan muutokset

Mieti ovatko perheestä **muistuttajat tarpeen?**

Lyhyen ajan valinnat ja seuraukset- ei pitkälle meneviä palkkioita tai uhkia

Luovaa taidetta, tunneilmaisulle tilaa, mahdollisuus koulupäivän jälkeiseen kaikille

HAASTEENA

KOULUPOISSAOLOT

Vertaisryhmä ahdistuneiden lasten ja nuorten vanhemmille

Torstaisin 7.3-4.4. klo 17.30-19.30
Kakspyn tiloissa Oikokatu 2 B 3. krs,
Kouvola

- 1.Tarinat
- 2.Suojaavat/haavoittavat tekijät arjessa
- 3.Hankalat tunteet
- 4.Perheiden selviytymiskeinot
- 5.Mistä apua?

Ryhmän ohjaajana toimii

Tiina Saavalainen, perhe- ja
läheistyöntekijä Kakspy ry

Ilmoittautumiset ja lisätietoja
tiina.saavalainen@kakspy.com
040 710 3247

KOUVOLA

Opas

https://www.tuuve.fi/wp-content/uploads/2019/04/Kouluakaymattomatoppilaat_opas.pdf

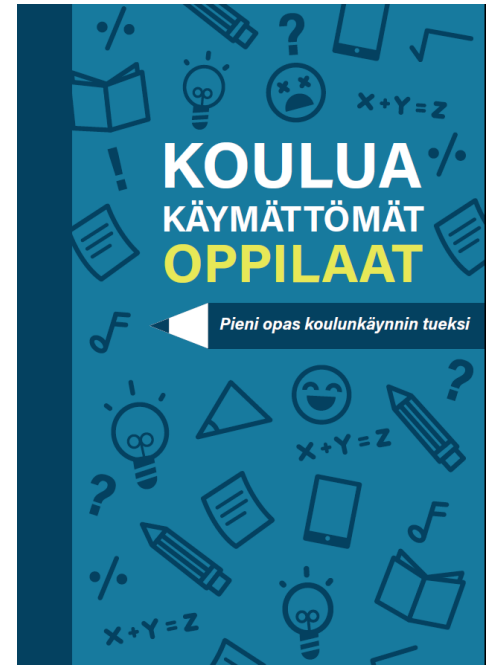
Lukijalle

Tämä opas on suunnattu paljon koulusta poissa olevien lasten ja nuorten kanssa toimiville, kuten koulun ja oppilashuollon henkilöstölle sekä huoltajille. Oppaassa käsitellään toimia, joiden avulla koulunkäyntiä voidaan tukea niin koulussa kuin kotonakin. Keskeisessä asemassa ovat varhainen puuttuminen, joustavat järjestelyt, toimijoiden välinen yhteistyö ja koulun ulkopuolisen tuen saaminen tarvittaessa. Oppaan tavoitteena on lisätä tietoa ja ymmärrystä koulupoissaoloihin vaikuttavista tekijöistä ja mahdollisista toimenpiteistä.

Koulunkäynnin vaikeudet saattavat kertoa mm. lapsen tai nuoren ahdistuksesta, masennuksesta, koulu-kiusaamisesta tai vaikeuksista sosiaalisissa tilanteissa. Vuorokausirytmien häiriöt mm. yöllinen pelaaminen voi hankaloittaa kouluun lähtemistä. Toisinaan kavereiden seura koulun ulkopuolella houkuttelee jäämään pois koulusta. Joissakin tilanteissa kouluun ei voi mennä vakavan sairauden tai moniaineallergian vuoksi, vaikka sitä itse haluaisikin.

Tässä oppaassa pääpaino on poissaoloissa, jotka johtuvat koulunkäyntiä hankaloittavista psyykkisistä ja/ tai neuropsykiatrisista syistä. Näistä tavallisimpia ovat lapsen tai nuoren kokema ahdistus, masennus, sosiaalisten tilanteiden pelko, autismin kirjon piirteet tai psykosomaattiset oireet. Nämä lapset ja nuoret ovat pääsääntöisesti kotona koulupäivän aikana. Vaikka huoltajat tietävät poissaoloista, he tarvitsevat usein monipuolista tukea lapsensa säännöllisen koulunkäynnin varmistamiseksi.

Opas on kirjoitettu osana Tuuve- ja Monni Online -hankkeita.

Helping Traumatized Children Learn Trauma-Sensitive Schools: A Whole- School Approach - Trauma Sensitive Schools

Massachusetts Advocates for Children: Trauma and Learning Policy Initiative

In collaboration with Harvard Law School

and The Task Force on Children Affected by Domestic Violence

Echo Trainingin
malli keskittyy
lasten
tukemiseen.
-yleisinhimillistä
vuorovaikutusta
(Echo-
training.org
21.2.2020)

1. Luo turvallisuutta.

2. Säätelä itseäsi
hyvään vireystasoon.

3. Luo yhteyden
tunnetta
ihmissuhteisiisi.

4. Tue yhtenäisten
narratiivien
rakentumista.

5. Voimauttavien
tekijöiden löytäminen.

6. Kehitä
socioemotionaalisia
taitoja ja resilienssiä.

7. Edistä trauman
jälkeistä kasvua.

<https://issuu.com/schudio1/docs/alpsitrust-anna-freud-booklet-layout-new-addre>